
Erasmus+
LEARNING
L@OKING
CREATIVE LEARNING ENVIRONMENTS
PirmaisSkats
uz mācīšanos
SITUĀCIJAS ANALĪZE
www.lookingatlearning.eu

Par projektu "Skats uz mācīšanos"

Projekta mērķis ir radīt vietu un atbalstu formālās un neformālās izglītības profesionāļu starpsektoru sadarbībai, kas vērsta uz inovācijām izglītībā, lai veidotu mūsdienīgu un veiksmīgu mācīšanās vidi jauniešiem viņu mācību procesā.

Šo projektu finansē Eiropas Savienības programma jauniešiem “Erasmus+: Jaunatne darbībā”, KA2 Stratēģiskās partnerības.

Šis ilgtermiņa projekts tiek īstenots laika posmā no 2015. gada marta līdz 2017. gada februārim. Projekts norisinās 3 valstīs, kur to ievieš 6 organizācijas, no kurām 4 pārstāv nevalstisko sektoru un 2 pašvaldības. Projekta partneri no Latvijas ir biedrība "Humana People to People in Latvia", kas arī vada šo projektu un Gulbenes novada dome; partneri no Nīderlandes ir biedrības "Youth Exchange Service" un Stichting Merakel; partneri no Spānijas - biedrība "PROMESAS" un Maracena pašvaldības jauniešu centrs.

Bez šīm 6 organizācijām, projektā ir iesaistījušās vēl vairāk kā 10 citas organizācijas, skolas, jauniešu centri, neformālas jauniešu grupas, bērnudārzi, kuri projekta ietvaros eksperimentē un atklāj dažādus radošas mācīšanās un radošas mācību vides iespējas.

www.lookingatlearning.eu

PROJEKTA KOORDINATORI

Rūta Kronberga
Biedrība ¨Humana People to People in Latvia¨ (Latvija)

Gabi Steinprinz
Biedrība ¨ Youth Exchange Service¨ (Nīderlande)

Ignacio Salgado / Mª Victoria de la Cruz
Biedrība ¨ PROMESAS¨ (Spānija)

Anita Birzniece
Gulbenes novada dome (Latvija)

Angela Kroezen
Biedrība ¨ Stichting Merakel ¨ (Nīderlande)

Mª Ascensión Romero / Carmen Vílchez
Maracena pašvalība (Spānija)

PĒTNIEKI

Dina Bite, Ginta Kronberga, Lana Janmere
Sociālo un humanitāro zinātņu institūta pētnieces
Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultāte
Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Gabi Steinprinz
Biedrības ¨ Unsquare / Youth Exchange Service ¨

Álvaro Pascual
Korkas universitāte
Mākslas, ķeltu studiju un sociālo zinātņu fakultāte
Izglītības zinātnes skolas doktorantūras students

GRAFISKAIS DIZAINS

Javi Quilez

L@LEARNING
LOOKING
CREATIVE LEARNING ENVIRONMENTS

Šis projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu.

Šī publikācija atspoguļo vienīgi autora uzskatus, un Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.

Erasmus+

Merakel
HUMANA PEOPLE TO PEOPLE
Ayuntamiento de Maracena
Gulbenes novads
SKATIES PLAŠĀK
PROMESAS
Promotora de Metodologías Educativas para una Sociedad Alternativa y Sostenible

Saturs

0 Ievads

1 Pētījuma metodoloģija – dokumenta struktūra

2 Radošuma, radošas mācīšanās un radošas mācību vides teorētskais skaidrojums

3 Politikas dokumentu analīze

4 Interviju analīze

5 Secinājumi

PIELIKUMS I Informantu raksturojums

PIELIKUMS II Labā prakse

IEVADS

Projekta “Looking@Learning” (“Skats uz Mācīšanos”) mērķis ir radīt vietu un atbalstu formālās un neformālās izglītības profesionāļu starpsektoru sadarbībai, kas vērsta uz inovācijām izglītībā, lai veidotu mūsdienīgu un veiksmīgu mācīšanās vidi jauniešiem viņu mācību procesā. Lai kopīgi atklātu radošas mācīšanās vidi, dalītos labajā praksē un ieviestu jaunus attīstības procesus un rīkus esošajās struktūrās, šinī projektā ir iesaistīts plašs izglītības sektora pārstāvju loks no Nīderlandes, Spānijas un Latvijas. Projektu finansē Eiropas Savienības programma jauniešiem “Erasmus+: Jaunatne darbībā”, ko administrē Latvijas Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra. Viens no galvenajiem programmas mērķiem ir uzlabot jaunatnes darbā iesaistīto personu – izglītotāju, jaunatnes darbinieku, treneru, skolotāju, projektu vadītāju - prasmes un kompetences, lai tā uzlabotu jaunatnes darba kvalitāti, kā arī lai veicinātu starptautisku jauniešu un jaunatnes darbinieku sadarbību. Šis projekts tiecas sasniegt augstāk minētos programmas mērķus, kopīgi strādājot jaunatnes darbiniekiem no formālās un neformālās izglītības vides no visām 3 projektā iesaistītajām valstīm.

Projekta sākuma pētījumā „Pirmais skats uz mācīšanos” tiek veikta situācijas izpēte, lai iegūtu informāciju, kas tālāk var tikt izmantota, attīstot metodoloģiju radošas mācīšanās vides veicināšanai, kā arī lai izstrādātu nākamo projekta pētījumu par radošu mācīšanās vidi un faktoriem, kas to attīsta.

Šis pētījums uzskatāms par pilotpētījumu projekta ietvaros, jo tā mērķis ir iegūt sākotnējo informāciju par radošu mācīšanos un radošu mācību vidi Latvijā, Nīderlandē un Spānijā. Pētījums ieskicē radošas mācību vides problemātiku Latvijas, Nīderlandes un Spānijas izglītības sistēmās, vienlaikus aplūkojot gan izglītības politikas dokumentus, gan aktuālo situāciju izglītības iestādēs. Šis pētījums fokusējas uz formālās izglītības (profesionālās, vidējās, vispārējās un alternatīvās pamatizglītības/sākumskolas izglītības), neformālās izglītības (jauniešu centri, jauniešu iniciatīvas un nevalstiskās jauniešu organizācijas) un alternatīvās izglītības iestāžu (Montesori pedagoģija, demokrātiskās skolas) situāciju. Nīderlandē pētījums īpaši fokusējas uz mācīšanās vidi jauniešiem ar mācīšanās grūtībām un traucējumiem, jo lielākā daļa no iesaistītajām personām galvenokārt strādā ar šo mērķgrupu.

1. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA – DOKUMENTA STRUKTŪRA

Pētījumā izmantota kvalitatīvā pieeja ar mērķi izprast situāciju trīs valstīs, kā arī problemātiku, kas saistās ar radošumu, radošu mācīšanos, radošu mācību vidi tajās. Pētījumā tika izmantotas šādas metodes:

1. Teorētiskās literatūras analīze, lai izprastu radošuma, radošas mācīšanās, radošas mācību vides teorētiskās interpretācijas (skat. 2.nodaļu).
2. Kvalitatīva rakstura kontentanalīze, kur tika analizēti nacionāla mēroga plānošanas dokumenti un izglītības sistēmas dokumenti (skat. 3.nodaļu).
3. Individuālas daļēji strukturētas intervijas ar dažādu izglītības iestāžu pārstāvjiem. Respondentu atlase Latvijā notika pēc pieejamības un mērķtiecības principa, kā arī pēc saistības ar projektu – tika intervēti projekta partneri, lai izprastu esošo situāciju viņu izglītības iestādēs. Respondentu atlase Nīderlandē tika veikta, lai iegūtu plašu priekšstatu par radošu mācīšanās vidi šīs valsts izglītības kontekstā. Tā kā daudzi no projekta partneriem Nīderlandē strādā ar jauniešiem ar ierobežotām iespējām vai ir ieinteresētās puses, kas to dara, līdz ar to pētījumā dominē šī mērķgrupa. Informantu atlase Spānijā ir veikta līdzīgi kā Latvijā, iekļaujot vietējos projekta partnerus, ar mērķi izzināt esošo radošuma un radošas mācīšanās vides situāciju viņu izglītības iestādēs. Vidējais intervijas ilgums bija 50 minūtes (skat. 4.nodaļu).
4. Gadījumu analīze, lai identificētu radošas mācīšanās piemērus. Gadījumu izpētei tika izmantotas individuālas intervijas un dokumentu analīze, un tās aptver abas – formālās un neformālās izglītības – jomas (skat. 2.pielikumu).

2. RADOŠUMA, RADOŠAS MĀCĪŠANĀS UN RADOŠAS MĀCĪBU VIDES TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS

2.1. Radošums

Radošums un inovācija Eiropā ir augstu novērtētas un tiek atzītas par būtiskām kompetencēm ekonomisko, vides un sociālo problēmu risināšanai. Nesen izdotie politikas dokumenti un publiskie viedokļi aicina stiprināt Eiropas inovāciju kapacitāti, kā arī radošas un zināšanu fokusētas ekonomikas un sabiedrības attīstību, īpaši atzīmējot izglītības un apmācību nozīmi, un fokusējot skolu mācību programmas uz radošuma, inovāciju un uzņēmējdarbības prasmju attīstību. Ir skaidri zināms, ka skolām un arodskolām ir liela nozīme, lai stirpinātu jauniešu radošuma un inovāciju radīšanas kapacitāti tālākam mācību procesam un karjerai. (Cachia, Ferrari, Ala-Mutka, Punie, 2010).

Taču, izskaidrojot radošuma konceptu, mēs saskaramies ar problēmu – vienprātības trūkumu, kā to definēt. De Hans (De Haan) un Havighursts (Havighurst) (1961) izteikušies, ka radošums ir jebkura aktivitāte, kas ved uz kaut kā jauna veidošanu, lai tas būtu tehnoloģisks izgudrojums, jauns zinātnisks atklājums vai jauns mākslinieciskssniegums. Vēlāk Sternbergs (Sternberg) un Lubarts (Lubart) (1997) definē to, balstoties uz nosacījumiem, kam jāpiemīt radošiem cilvēkiem, proti, viņi ir radoši, ja ģenerē relatīvi jaunas, bet arī atbilstošas un labas kvalitātes idejas. Jau šajā gadsimtā Gonji (Goñi) (2000) apgalvo, ka radošums ir ideāla uzvedība. Gonji fokusē radošuma ideju cilvēku spējā sniegt nozīmīgu ieguldījumu kā sabiedrībā, tā paša dzīvē. Monreāls (Monreal) (2000) apgalvo, ka tad, kad viņš sāka pētīt radošumu, visizplatītākais termins bija ģenialitāte / apdāvinātība, tomēr tika lietoti arī tādi vārdi kā oriģinalitāte, produktivitāte, atjautība, atklājums, fantāzija un iztēle. Atsaucoties uz Monreālu, vārds radošums vairāk izplatīts literatūrā kopš 1950.gada. Gardners (Gardner) (2001) atbalsta domu, ka radošs ir tāds cilvēks, kurš regulāri risina problēmas, attīsta produktus vai definē jaunus jomas pētījumus tādā veidā, kas sākotnēji tiek uztverts kā jauns, bet visbeidzot tas tiek pieņemts noteiktā kultūras kontekstā. Visbeidzot, Korbalans (Corbalán), Martinezs (Martínez) un Donolo (Donolo) (2003) runā par grūtībām, kas saistās ar radošuma nošķiršanu no citiem konceptiem, kā ģenialitāte, apdāvinātība vai māksla. Šie autori iesaka mums būt pacietīgiem, līdz iegūsim saskaņotu radošuma definīciju.

Turklāt, kā raksturo Iglesiass Kasals (Iglesias Casal) (1999), kļūdainas idejas attiecībā uz radošumu ir plaši izplatītas, piemēram, attiecība starp radošumu un ārprātu. Nav nekādu dibinātu pierādījumu tam, lai to uzskatītu par patiesību. Vienīgi, kā norāda Jozeps Munjozs (Josep Muñoz) (1994): "Izskatās, ka iztēles dialektika ir augstākajā mērā haotisks process, un nav viegli to izprast un izteikt ar valodas resursiem." Otra kļūdaina ideja par radošumu ir pieņemt to par iedzimtu un tādu, kas nevar tikt iemācīts. Tas var tikt skatīts kā kvalitāte, kas piemīt dažiem ģēnijiem, vai kā prasme, ko var attīstīt ikviens (Cachia, Ferrari, Ala-Mutka, Punie, 2010). Tomēr de Bono (De Bono) (1994) jau skaidroja, ka radošums ir viena no spējām, ko mēs varam kultivēt un attīstīt. Faktiski radošums ir saitīts ar eksperimentēšanu, un eksperimentēšana ar novērošanu. De Bono skaidro, ka mēs neredzam pasauli tādu, kāda tā ir, bet kādu mēs to uztveram. Un mūsu uztvere balstās mūsu pagātnes pieredzē, motivācijā un attieksmēs. Šajā ziņā, ja mēs attīstām mūsu spēju paplašināt savu uztveri, mēs attīstām arī savu radošumu. Savukārt radošums ir saistīts arī ar pašizpausmi (Gámez, 1998). Tādēļ attīstot savas radošās spējas, mēs uzlabojam zināšanas arī par sevi un spēju darīt zināmas savas emocijas un idejas.

2.2. Radoša mācību vide

Radošums un radošas mācību vides veidošana nav statisks process, tas ir mainīgs un, atkarībā no mūsu mācīšanās pieredzes, var uzlaboties vai vājināties. Radošums kā jēdziens izglītības sistēmas kontekstā var tikt attiecināts uz personas rakstura iezīmēm un prasmēm, mācību metodēm/saturu un mācību vidi. Turklāt radošums var tikt aplūkots arī kā kādas darbības rezultāts – jauns, oriģināls produkts vai ideja. Ja radošums tiek skatīts kā personības iezīme vai prasme, tad to raksturo novatorisms, oriģinalitāte, netradicionāli risinājumi, antikonformisms, drosme, jaunrades darbības produktivitāte dažādās nozarēs, radoša intuīcija, bagāta fantāzija, iedvesma, psihes plastiskums, virsapziņas darbība (Bebre, 1997). Tāpat radošumu var definēt kā atšķirīgas domāšanas spēju, kurai raksturīga augsti attīstīta iztēle, diverģentā domāšana, psihes plastiskums, zemapziņas un virsapziņas darbība (Medne, 2014). Pieņemot, ka izglītības sistēmas mērķis ir veicināt jauniešu radošumu kā personības iezīmi vai prasmi, izglītības politikas dokumentos būtu jāparedz iepriekš minēto īpašību izkopšana.

Radoša mācīšanās ir mācīšanās process, kas iekļauj jaunas izpratnes veidošanos, ļaujot personai tiekties pāri abstraktam ieguvumam un fokusēties uz brīvas domāšanas prasmēm. Tā ir fokusēta uz indivīdu un viņa kompetenču attīstību (Cachia, Ferrari, Ala-Mutka, Punie, 2010).

Atsaucoties uz Martinezu Salanovu Sančesu (Martínez-Salanova Sánchez), radošas mācīšanās process ir saistīts ar informācijas veidošanu vai jaunu prasmju attīstību, un noteiktā veidā ar ko oriģinālu attiecībā uz izglītojamo. Tas var ietvert šādas stadijas (pat ja viņš neatzīmē robežas starp tām).

Pirmkārt, izglītojamais klasē noteiktā laikā un, pateicoties personīgām īpašībām vai jūtīgumam pret noteiktām problēmām, konstatē vājās puses, pretrunas un nepilnības pieejamajā informācijā, viņam/viņai ir sajūta, ka kaut kā trūkst vai kaut kas nav pareizi.

Otrkārt, izglītojamais jūt vajadzību un meklē ceļu, lai to risinātu. Mēs sastopam lielisku mācīšanās iespēju, proti, skolēns nav komfortā, jo apzinās vajadzību. Klasei, t.i., skolotājam vai atmosfērai, vajadzētu dot iespēju izglītojamajam atrast atbildes uz tiem jautājumiem vai problēmām, kas varētu rasties.

Treškārt, pieaudzis izglītojamais centīsies atrast risinājumus, izvairoties no klišejām vai acīmredzamām, kļūdainām vai nerealizējamām atbildēm. Šī iemesla dēļ izglītojamajiem jāmācās, kā tikt galā ar nenoteiktību, pieļaut to un pat izmantot to kā izpētes dzinuli.

Visbeidzot, kamēr izglītojamie neatrisina savu jautājumu, viņi būs motivēti turpināt censties uzlabot savu atbildi. Šī patiesā motivācija saglabājas, līdz viņi paziņo rezultātus citiem. Šajā aspektā mums vajadzētu izcelt divas iezīmes, ko aplūko Betankurts Morejons (Betancourt Morejón) (citē Pueyo Agudo) un kam būtu jābūt radošas mācīšanās telpā. No vienas puses, klātesošam jābūt sasniegumam. Tas ir, mācīšanās pieredzei jābūt veiksmīgai pieredzei. Ja izglītojamie nevar atrast atbildi vai tas prasa pārāk ilgu laiku, patiesā motivācija pazūd un līdz ar to arī zinātkāre un interese mācīties. Tas nenozīmē, ka izglītojamie nekad nevarētu ciest neveiksmi. Ir veselīgi mācīties, kā tikt galā ar vilšanās sajūtu, bet šis process jāorganizē uzmanīgi un jāpiemēro katram izglītojamajam individuāli. No otras puses, autoritātēm, kas apstiprina zināšanas, nevajadzētu būt tikai izglītotājiem, procesam jābūt daudz demokrātiskākam. Izglītojamajiem vajag, kā norādījām iepriekš, prezentēt savus rezultātus citiem (t.i., skolotājam, vienaudžiem vai pat radiniekiem), kuri pēc sarunas vērtē rezultātus kopā ar viņiem. Ja tā notiek, skolēni ātrāk pārkāpj savām bailēm kļūdīties un iegūst pārliecību par sevi un savām idejām. Hārtere (Harter) (1993) jau skaidroja šo apļveida procesu, kurā augstāka cilvēku pašpārliecība nodrošina vieglāku sava radošā potenciāla izteikšanu, savukārt cilvēkiem, kuri izsaka savu radošumu lielākā proporcijā, pieaug drošība un pārliecība.

Radošums ir prasme, kas piemīt visiem un izglītotājiem ir liela ietekme, lai to atbrīvotu un attīstītu radošo un inovāciju potenciālu bērnos un jauniešos. Tiek norādīts, ka radošums, izglītības kontekstā ir prasme, kas jāattīsta un jāiekļauj dažādos mācību priekšmetos, nodrošinot starppriekšmetu saikni un to, ka radošumu var attīstīt ikviens mācību procesa dalībnieks. Radošums var tikt attīstīts, kā arī tas var būt iedzimts (Cachia, Ferrari, Ala-Mutka, Punie, 2010).

Ar radošu izglītības vidi saprotam arī konkrētas mācību iestādes vidi, ko raksturo sociālie komponenti, telpiski priekšmetiskie un lietu faktori, kā arī starppersonu attiecības. Šie faktori viens otru ietekmē, papildina un iedarbojas uz ikvienu personu. Mācību vide vēl vairāk konkretizē izglītības vidi, tā vienmēr ir organizēts process. Tā nodrošina materiālo, komunikatīvo un sociālo nosacījumu savstarpējo saikni mācīšanās procesā un labvēlīgus apstākļus skolēna radošā potenciāla attīstībai. Izmantojot dažādus zināšanu avotus un mācīšanās metodes, skolēns pastāvīgi konstruē savas zināšanas, prasmes, attieksmes (Mežinska, 2011).

Lai attīstītu radošumu klasē, ir būtiski veicināt atšķirīgu attieksmi pret mācīšanas un mācīšanās procesu gan skolotājiem, gan skolēniem. Skolotājiem jāpieņem un jāatzīst, ka bieži skolēnam vērtīgāk ir darboties ar mazāku zināšanu apjomu, to papildinot mācīšanās procesa gaitā. Kā arī pedagogiem jāsaprot, ka mūsdienās paturēt atmiņā daudz informācijas vairs nav nozīmes. Vērtīgāk ir zināt, kā atlasīt pareizo informāciju katrā brīdī, meklēt, analizēt, apstrādāt, un kā, balstoties uz to, radīt kaut ko jaunu. Pieaugušajam ir jāatsakās no informācijas raidītāja lomas un jākļūst par tādas mācību vides radītāju, kurā izglītojamie tiek pieņemti ar viņu spējām un to robežām. Viņiem jānodrošina darba un mācīšanās vieta, kurā izglītojamie jūtas droši mācīties un attīstīt savas spējas bez bailēm tikt sodītiem (Borrajo, 1998). Pauls Delnozs (Paul Delnooz) attīstīja alternatīvu: radošās darbības metodoloģiju. Atrast inovatīvu risinājumu praktiskām problēmām, kas pēc tam tiek pārbaudītas, ir izglītības pieejas “mācīties domāt radoši” centrā. Tā ir izglītības pieeja, kas pārbaudīta praksē un parādījusi sevi kā ļoti veiksmīgu, proti, skolēnu akadēmisko sasniegumu līmenis cēlās. Skolēni atrada arī veidus sociālo un savstarpējās komunikācijas jautājumu risināšanai.

2.2.1. Kādai jābūt radošai mācību videi

1.Telpas un laika brīvība, iespēja būt pašam un veikt izvēli.

2. Fokusēta gan uz izglītojamo, gan mācību procesa virzītāju.

3.Iespēja strādāt kopā ar vietējo kopienu.

4.Bez aizspriedumiem pret dzimumiem.

5.Savstarpēja uzticēšanās. Atbalstoša mācīšanās virzīšana, bet ne pārvaldīšana.

6.Funkcionāla, elastīga un daudzveidīga fiziskā mācību vide.

7.Dabas un vietējo resursu izmantošana.

8.Nav baiļu kļūdīties.

9.Rotaļīga mācīšanās un izaicinājumi, eksperimentēšana un mācīšanās darot.

10.Stabils pamats un brīnuma sajūta – vēlme atklāt nezināmo, brīnīšanās, novērtēšana.

11.Iedvesma, izpēte, atklājumi.

12.Droša vieta, lai izietu no komforta zonas.

13.Vide, ko pieņēmuši un veidojuši mācību procesā iesaistītie.

14.Izglītojamie atbildīgi par savu mācīšanās procesu.

15.Radošuma, iztēles un fantāzijas attīstība.

16.Atļauts izteikt domas un jautāt.

17.Vieta sajūtām, emocijām un iztēlei, kur izmantot visas maņas.

18.Iespēja attīstīt savas idejas.

2.2.2. Kādai nav jābūt radošai mācību videi

1. Nevajadzētu fokusēties uz mācīšanās rezultātiem, izlemt, kas ir labi kādam citam.
2. Jāatbrīvojas no bailēm kļūdīties un vajadzības kontrolēt procesu.
3. Nav ārēju gaidu (kā noslēguma pārbaudījumu).
4. Nevajadzētu būt ierobežotam laika spiedienam.
5. Nevis gribēt iemācīt vienu un to pašu visai grupai, bet strādāt individuāli attiecībā uz interesēm un mācīšanās vajadzībām.
6. Nevis censties iestīvināt izglītojamos noteiktā sabiedrībā, bet attīstīt viņu labākos iekšējos "es".
7. Necentrēt mācīšanos tikai uz klausīšanos un skatīšanos.
8. Nevis uztvert vecuma grupas, bet individualitātes.
9. Nestandartizēt mācīšanās atbalstu, bet fokusēties uz individuālām vajadzībām.
10. Neuzspiest uz mācīšanos vai pārliecību, ka cilvēki nevēlas mācīties.
11. Nedomāt par brīvo laiku un mācību laiku, jo abi ir vienlīdz noderīgi mācīšanās procesā.
12. Gatavot izglītojamos nevis būt labākajiem, bet dzīvei.
13. Nevajadzētu radīt vidi, kur izglītojamie nejūtas pieņemti, novērtēti un respektēti.
14. Nevajadzētu būt videi, kuru izglītojamie neuztver kā savu.

3. POLITIKAS DOKUMENTU ANALĪZE

3.1. Latvija

Latvijas politikas plānošanas un normatīvajos dokumentos radoša vide un cilvēki minēti kā viens no mērķiem, kas sasniedzams un attīstāms tuvākā un tālākā nākotnē. Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā Latvija 2030. gadā tiek raksturota kā zaļa, sakopta, ērti sasniedzama un arī radoša vieta. Tādējādi valsts attīstības ilgtermiņa mērķī līdztekus vides un sakārtotas infrastruktūras prioritātēm nozīmīgs ir arī radošums. Turklāt šis jēdziens attiecināts ne tikai uz atsevišķu indivīdu raksturojošām pazīmēm un cilvēkresursiem, bet uz Latviju kopumā un tajā veidojamo vidi.

Radošums kā prioritāte caurvij arī Latvijas galveno vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentu „Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam" (NAP), un arī šeit Latvijas nākotnes vīzija tiek skatīta caur radošumu un konkrētāk – radošiem cilvēkiem. Tā ievadā, sniedzot redzējumu par Latviju 2020. gadā, minēts: „Latvija būs latviska un pašapzinīga, droša un iedzīvotājiem draudzīga, zaļa un sakopta, pārtikusi, efektīva un konkurētspējīga valsts, kurā dzīvo čakli, izglītoti, radoši, veseli un laimīgi cilvēki". Tādējādi ilgtspējīgas attīstības stratēģijā minētā radošā vieta Nacionālajā attīstības plānā jau tiek vairāk fokusēta uz cilvēkus raksturojošu pazīmi. Tostarp radošums atainots līdzīgās pozīcijās ar dažādiem valstiskuma un sabiedrības labklājību raksturojošiem rādītājiem.

Instrumenti, ar kuru palīdzību radošuma kompetences attīstība sabiedrībā tiks veicināta, ir vairāki un tie visi tiek saistīti ar izglītības sistēmu: augsti kvalificētu un radošu vispārējās izglītības pedagogu sagatavošana un piesaiste, inovatīvu mācību satura un darba formu ieviešana radošuma un uzņēmējspēju veicināšanai pamatizglītībā un vispārējā vidējā izglītībā un neformālās izglītības iespēju nodrošināšana. Vadoties no NAP pamatnostādnēm, var secināt, ka radošums politikas līmenī tiek skatīts kontekstā ar uzņēmējspējām un inovatīvu, eksportspējīgu produktu radīšanu. Turklāt tā attīstīšanā veicamie uzdevumi tiek skatīti tikai caur izglītības sistēmu, izmantojot gan formālās, gan neformālās izglītības iespējas.

Savukārt dokumentā „Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam" radošums minēts pamatnostādņu mērķos, taču rīcības virzienos tas atainots sekundāri. Bieži tiek akcentētas modernas metodes un moderna infrastruktūra, taču nav saprotams, vai tās tiek saistītas ar radošumu vai nē.

Tiek minēta nepieciešamība pilnveidot izglītības saturu, kas būtu orientēts uz zināšanu sabiedrībā pieprasītām kompetencēm, veselīgu dzīvesveidu, kā arī radošumu un inovāciju veicināšanu. Tālāk izvirzītajos uzdevumos konkrēts akcents uz radošumu vairs neparādās. Taču, izvirzot mērķi par indivīdu prasmju veidošanu, uzsvērta vērtībizglītībā balstīta pieeja, kas citu starpā iekļauj arī radošuma izkopšanu.

Turklāt vērtībizglītības kontekstā tiek akcentēta arī neformālās izglītības nozīme, kas arī iepriekš minēta NAP. Izvirzot veicamos uzdevumus, minēta nepieciešamība atbalstīt jauniešu zinātnes centrus, skolēnu vasaras mācību nometnes, zinātniskos seminārus, konkursus un zinātniskos projektus, kā arī citas aktivitātes, kas vērstas uz bērnu spēju izkopšanu un attīstību.

Kopumā vispārējos politikas plānošanas un ar izglītības sistēmu saistītajos dokumentos radošums ir viena no daudzām politikas prioritātēm un iekļaujas kopējā vērtībizglītības kontekstā. Tādi jēdzieni kā „radoša personība", „radošuma prasme" un „radoša vieta" bieži tiek minēti mērķos un atsevišķos uzdevumos, tomēr lielākoties netiek konkrēti norādīts, kā radošums tiek definēts no politikas plānošanas viedokļa un kā tas tiks veicināts. Minētās rīcības un uzdevumi ir pietiekami vispārīgi, lai tos varētu attiecināt uz jebkādu prasmju attīstīšanu. Ministru kabineta noteikumos vērojami mēģinājumi detalizētāk atklāt, kas ir pašizpausmes un radošais aspekts, taču minētais skaidrojums tikai daļēji atklāj radošumu un tā nozīme vairāk reducēta uz mākslinieciskojaunradi un iztēles kopšanu.

Salīdzinoši šauro radošuma izpratni ataino mācību priekšmetu standarti. Kā secinājusi S. Medne, radošās prasmes galvenokārt tiek veicinātas ar mākslas jomu saistītajos priekšmetos (vizuālā māksla, mūzika, literatūra). Salīdzinoši mazāk radošuma veicināšana tiek paredzēta sociālo zinātņu un veselības jomas priekšmetos. Taču Vispārējās izglītības mācību priekšmetu standarti tiešā mērā neparedz radošo spēju veicināšanu dabaszinātņu, kā arī matemātikas un datorikas jomas priekšmetos (Medne, 2014).

Savukārt jaunatnes politiku reglamentējošajos dokumentos radošums tiek minēts sekundāri vai netiek minēts vispār. Dokumentā „Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009.–2018. gadam" radošums nav minēts kā viena no galvenajām vadlīnijām vai pamatprincipiem. Turklāt Jaunatnes likumā radošums netiek tieši minēts, bet tiek akcentēta nepieciešamība atbalstīt jauniešu iniciatīvas, kas radītu labvēlīgus apstākļus viņu intelektuālajai un radošajai attīstībai. Būtībā trūkst saiknes starp izglītības un jaunatnes jomu prioritātēm, jo izglītībā radošuma sekmēšana tiek minēta samērā bieži, bet jaunatnes politikā tā tiek minēta visai šaurā nozīmē - tikai saistībā ar interešu izglītību un radošo pašizteiksmi.

Salīdzinājumā ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm Latvija ir starp tām valstīm, kurās radošums un inovācijas izglītības programmās minēti relatīvi biežāk. Taču vērojamas atšķirīgas pieejas radošuma konceptualizācijā no vairāk mākslās centrēta līdz pat radošumam kā starpdisciplinārai kompetencei, kas attiecināma uz dažādām zināšanu nozarēm. Tostarp skolotāji uzskata, ka radošums tiek būtiski uzsvērts izglītības programmās. Latvijas skolotāji ir starp tiem dažu valstu Eiropas kolēģiem, kas visbiežāk piekrīt, ka radošumam ir būtiska loma mācību saturā (Cachia, 2010).

3.2. Nīderlande

“Izglītības, kultūras un zinātnes ministrija ir vērsta uz gudru, kvalificētu un radošu Nīderlandi,” tas ir citāts no ministrijas interneta lapas, kas ietver radošuma attīstības nozīmīgumu izglītībā. Mākslas priekšmeti vienmēr ir to veicinājuši. Bet diskusijā par 21.gadsimta prasmēm, kur pieminēts radošums, ir svarīga arī citu mācību priekšmetu sasaiste ar radošuma attīstīšanu.

Nīderlandes mācību programmu attīstības institūts sadarbībā ar Tventes Universitātes uzvedības zinātnes nodaļu veidojis pārskatu par inovatīvu izglītību. Lai gan jēdzieni radošums un radošs ir pieminēti tikai vienu reizi viņu publikācijā “Mācību vide un mācību materiāli inovatīvās skolās”, termini inovatīvs un inovācija varētu tikt interpretēti kā jēdzienu radošums un radošs aizvietotāji.

Šajā dokumentā mēs varam atrast vairākas izglītības metodoloģijas, kas var palīdzēt veicināt radošumu.

(i) Dabiska mācīšanās: izvēle un pašvirzīta mācīšanās ir tās būtiskākie elementi.

(ii) Vēlos mācīties – izaicinājumu izglītība: iznest uz āru to, kas tevī ir, nekad nebūt garlaikotam, mācīties izmantot savu prātu, mazāk ir vairāk, padarīt mācīšanos jēgpilnu, bez saistības ar rezultātiem, izglītojamais mācās, katrs izglītojamais mācās savādāk, parādīt, ko esi iemācījies, un skola pieder ikvienam – šie ir 12 pamatelementi.

(iii) Īstās dzīves mācīšanās - ikviens ir gudrs: balstās uz ideju, ka visi bērni ir gudri, un gudrība var uzplaukt īstās dzīves vidē.

(iv) Jēgpilna mācīšanās – autentiskā mācīšanās: balstās uz zināšanu attīstību un to ieviešanu reālā kontekstā, mācoties izteikti dabiskā vidē.

(v) Autonoma mācīšanās – auto-atbildīga mācīšanās: dod izglītojamajam tik daudz atbildības, cik iespējams. Atbalsta persona / skolotājs ir pavadonis, nodrošina svarīgus mācību materiālus un organizē grupu mācīšanās metodes.

(vi) Sadarbības mācīšanās – individuāli pielāgota mācīšanās: izglītotāji un izglītojamie dala atbildību par mācību procesu. Būtiska šai izglītības formai ir mācīšanās modelējot (t.i., parādot piemēru, sadarbojoties un imitējot).

(vii) Adaptīvā izglītība: diferencējot izglītības procesu, izglītotājs var ņemt vērā būtiskas atšķirības starp izglītojamajiem.

(viii) Pieredzē balstīta izglītība: balstās uz mācīšanos darot. Skolotāji rūpējas par labu mācību vidi un rada telpu izglītojamo iniciatīvām.

(ix) Uz attīstību orientēta izglītība: saskaņā ar šo modeli izglītojamie neattīstītās atrauti no apkārtnes un piedalīšanās sociālajā un kultūras pasaulē. Izglītotāji ir partneri, kas atbalsta izglītojamos nozīmīgu aktivitāšu sagatavošanā, ko izglītojamie paši vēl nevar izdarīt vai izprast.

Pastāv daudz iniciatīvu inovāciju ieviešanai izglītībā, kas pārklājas ar iepriekš minētajiem konceptiem. Balstoties uz pētījumu par inovācijām izglītībā pamatskolās un vidusskolās, Nīderlandes Izglītības ministrija nonāca pie kopīgām inovatīvas izglītības vides pazīmēm:

- Mācību vide ir autentiska, konteksts ir jēgpilns.
- Mācību vides aktivizēšana ievērojami palielina izglītojamo pašu virzītas mācīšanās līmeni. Šajā vidē izglītojamie var un drīkst novērtēt savu attīstību un pārdomāt savu mācību procesu.
- Mācīšanās galvenokārt notiek publiskā vidē kā "mācīšanās kopā ar citiem".
- IKT ir nozīmīgs rīks, lai atbalstītu inovācijas un pārmaiņas.

Izskatās, ka jēdzieni radošums un radoša mācību vide nav klātesoši publikācijās vai politikas dokumentos. Tomēr, ja pieņemam, ka vārds radošs ir kas vairāk par mākslinieciskumu vai izteiksmīgumu, mēs redzam ko citu. Daudzas radošas mācību vides formas parādās kā jauns un inovatīvs veids kā paskatīties uz mācīšanos. Skolotāji un izglītotāji vairs nefokusējas tikai uz zināšanu nodošanu, bet atbalsta izglītojamos viņu zināšanu atrašanas ceļā, kā arī nodrošina tam piemērotu vidi. Jaunajos konceptos šī pieeja tiek attīstīta, mainās loma attiecībā uz mācībām un labas mācību vides radīšanu izglītojamajiem sevis attīstīšanai, dodot aizvien vairāk vietas atbildībai un sevis virzīšanai.

3.3. Spānija

Jēdziens radošums dažādos Spānijas izglītības likumos ir pieminēts daudzos veidos. Tomēr nav iespējams atrast kādu atsauksmi par mācību vidi, nemaz nerunājot par radošu mācību vidi.

Izglītības kvalitātes pilnveidošanas likumā tiek runāts par radošumu kā kompetenci, ko skolēni var attīstīt. Tomēr izglītības likumā par radošumu runāts reti. Kad tas notiek, radošums atklājas kā mērķis vai uzdevums, ko skolēni caur savu izglītības procesu sasniedz.

Spānijas autonomo apgabalu dekrēti arī netieši norāda uz radošumu. Kā, piemēram, Andalūzijai, kas skaidro, ka, lai veicinātu radošu attīstību, mācību programma iekļauj mākslinieciskas un kultūras apmācības, un kur kā viens no pamatmērķiem pamatizglītībā ir atzīmēts - sasniegt "uzņēmējdarbības garu, attīstot radošumu, patstāvību, iniciatīvu, komandas darbu, pašpārliecību un kritisko domāšanu".

Kastīlijā un Leonā iet nedaudz tālāk un uzsver lomas maiņu, ko vajadzētu būt pieredzējušiem skolotājiem:

> "Skolotājs uzņemas mācīšanās situāciju radītāja lomu, kas stimulē un motivē skolēnus būt spējīgiem sasniegt tādu prasmju attīstību, kas tiks pieprasītas posma beigās un kas sagatavo viņus aktīvai līdzdalībai reālajā dzīvē." (ORDEN EDU/519/2014, de 17 de junio, por la que se establece el currículo y se regula la implantación, evaluación y desarrollo de la educación primaria en la Comunidad de Castilla y León.)

Tā ir vienīgā reize, kad ir sastopama netieša atsauce uz vidi, kam vajadzētu palīdzēt skolotājam sekmēt skolēnu mācīšanos. Skolotājs pārtrauc būt mācīšanās centrs un kļūst par mācīšanās procesa virzītāju, situāciju radītāju (t.i., vide, apstākļi un aktivitātes), kas ved uz mācīšanos.

No otras puses, Kastīlijas un Leonas izglītības rīkojumos arī ir runāts par radošumu specifiskos mācību priekšmetos. Piemēram, radošums tiek skatīts kā kompetence, kas jāsasniedz angļu valodas stundās, mācību priekšmetā "Mākslas izglītība" video veidošanu klasē skata kā radošu procesu, vai arī valodas un literatūras mācību priekšmetā starp kritērijiem teikts, ka skolēniem jādeklamē teksts, izmantojot radošas mutvārdu saziņas stratēģijas.

3.4. Secinājumi

Jāsecina, ka Nīderlandē izglītības sistēma un valsts politika ir atvērta pārmaiņām un seko skolu vajadzībām pēc pārmaiņām, neuzspiežot izglītības iestādēm pielāgoties valsts politikai. Izglītības sistēma ļauj skolām radīt pārmaiņas un inovācijas izglītībā radošā un jēgpilnā veidā. Ne tikai skolas mainās uz pašu virzītas mācīšanās pusi, bet arī izglītības sistēma balstās uz skolu un citu izglītības iestāžu pašvadāmību.

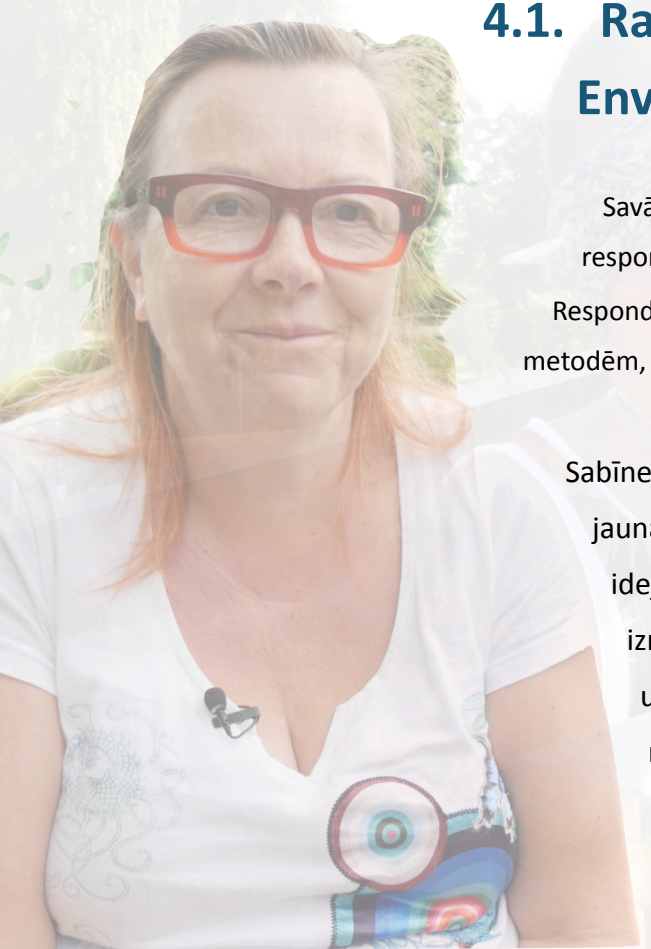
Attiecībā uz Latviju lielākoties var spriest, ka politikas plānošanas dokumentos radošums ir vairāk atklāts plašākā nozīmē (Latvija kā radoša vieta), tā vietā, lai tas tiktu pieminēts konkrētos mācību standartos (radoša pašizpausme, mākslinieciskis radošums). Lai gan radošums kā jēdziens caurvij visus plānošanas un izglītības dokumentus, nav minēta precīza radošuma definīcija. Bez tam veicināt radošumu galvenokārt ir uzdevums, kas piešķirts izglītības sistēmai, un citu sociālo institūtu loma (ģimene, ekonomika) nav atrunāta, un tas var radīt problēmas tajā, kā radošums tiek ieviests sabiedrības dzīvē.

Līdzīgi arī Spānijas izglītības likumi ņem vērā radošuma nozīmīgumu, bet nav detalizēta tā iztirzājuma. Radošuma nozīmes konkretizēšana, šī aspekta ierobežošana līdz ļoti mazam mācību priekšmetu skaitam vai norāžu trūkums uz apstākļiem, kas var attīstīt radošumu, ir problēmas, kas jārisina.

Dažādos Spānijas likumos, tāpat kā Latvijā, radošums ir vārds, kam trūkst nozīmes. Likumdošana nekur neprecizē, ko nozīmē resursu radoša izmantošana, kādos apstākļos to izmantošana ir vai nav radoša, vai, piemēram, ko nozīmē "radoši eksperimenti". Faktiski mēs redzam, ka radošumam ir loma "kompetencēs", "prasmēs" un "resursos" vienlaicīgi. Turklāt radošums ir gandrīz ekskluzīva spēja mācību priekšmetos, kas saistīti ar vizuālo mākslu, mūziku vai literatūru. Visbeidzot – Spānijas likumdošanā netika atrasts neviens pants, kas skaidrotu, kādiem apstākļiem jābūt klases vidē, lai attīstītu radošumu.

4. INTERVIJU ANALĪZE

Pētījuma “Pirmais Skats uz Mācīšanos” ietvaros pētnieki katrā valstī veica individuālas intervijas ar dažādu ieinteresēto pušu pārstāvjiem, kuri ir aktīvi mācību vides veidošanā dažādās izglītības jomās. Respondentu atlase tika veikta, lai iegūtu plašu priekšstatu par radošu mācību vidi izglītības kontekstā Latvijā, Nīderlandē un Spānijā. Respondenti tika izvēlēti no dažādu izglītotāju vidus – jaunatnes darbinieki, pētnieki, skolotāji, aktīvisti, treneri, kuri ir iesaistīti formālās un neformālās izglītības jomās, pedagogi, kuri strādā ar bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs un pamatskolās, ar jauniešiem formālā un neformālā vidē, kā arī pedagogi, kas strādā ar bērniem ar īpašām vajadzībām. Respondentu aprakstu skat. 1.pielikumā.

4.1. Radošuma, mācīšanās un radošas mācību vides interpretācija Environment

Savās interpretācijās par radošumu, radošu mācību vidi un mācīšanos respondenti ir diezgan konsekventi. Dažkārt respondentiem nav viegli definēt šos terminus. Katras valsts ietvaros skaidrojumu būtība ir vairāk vai mazāk vienāda. Respondenti atsaucas uz radošumu kā prasmi, kas nepieciešama izglītotājiem un izglītojamajiem, kā arī uz mācību metodēm, vienlīdz akcentējot visus trīs aspektus.

Sabīne Medne, skolotāja no Salacgrīvas vidusskolas Latvijā, to definē kā diverģentu domāšanu, ar to saprotot spēju radīt jaunas kopsakarības starp dažādām idejām, saprast, kuru no idejām ir vērts īstenot, to realizēt un dalīties tālāk ar savu ideju. Respondentiem ir pārliecība, ka radošums ietver tādas nozīmīgas kvalitātes kā drosme, uzdrošināšanās izmēģināt dažādas idejas dzīvē, atrodot to, kas der vislabāk, uzticēšanās saviem spēkiem, spēja radīt jaunas iespējas un izmainīt situācijas, kā arī komunikācijas prasmes, iekļaujot domu un jūtu izpausmi. Tas arī ietver kļūdīšanos un mācīšanos no kļūdām, atbildības uzņemšanos par savu darbu un izvēlēm. Tas ir resurss, kas ļauj indivīdiem adaptēties dažādos dzīves posmos. Radošums ietver saistību ar reālo dzīvi, mācīšanos darot ar fokusu uz empīrismu / uz pieredzē balstītu un kontekstuālu mācīšanos.

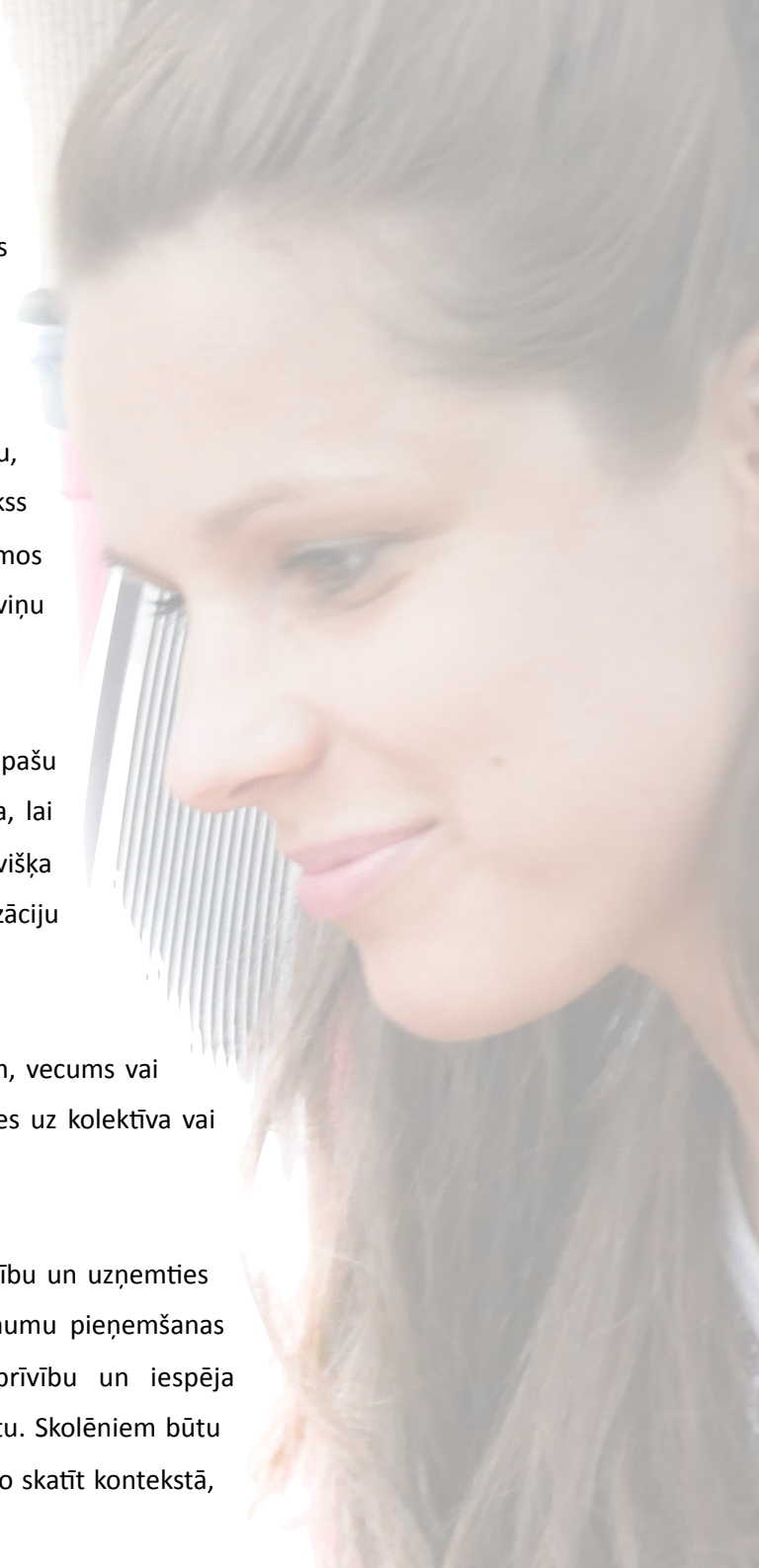
Skolotāju radošums – viņu spēja un prasme izmantot vidi un mācību metodes, lai motivētu un mācītu savus skolēnus – tiek uzskatīta par vitāli svarīgu nosacījumu, jo viss pārējais mācību procesā balstās uz skolotāja personību un motivāciju.

Pēc respondentu domām, radoša mācību vide ir tad, kad tiek veidota izglītojamo attieksme pret mācību saturu, attīstītas sajūtas un apkārtējās dzīves izpratne. Tas ir atbalstošu, interesantu, labvēlīgu apstākļu komplekss (skola, kopiena, sabiedrība) mācībām. Šāda vide izglītojamajiem sniedz motivāciju, stimulu, nepieciešamos materiālus, lai veicinātu viņu līdzdalību objekta, projekta vai idejas radīšanā saistībā ar tematu, paaugstina viņu spējas asociēt, atlasīt, organizēt, transformēt pieredzi vai nodot tālāk saņemto informāciju.

Bērnu un jauniešu ar īpašām vajadzībām gadījumā tiek likts uzsvars uz dažādu sajūtu pieredzi, un šo pašu principu radošas mācīšanās kontekstā var attiecināt uz visiem skolēniem. Radoša mācīšanās ir vajadzīga, lai ievērotu gan īpaši apdāvinātus, gan bērnus ar dažādiem traucējumiem, lai ievērotu un pilnveidotu atsevišķa indivīda dotības un vajadzības, lai vairotu dažādību un toleranci vienam pret otru, mazinātu standartizāciju skolās. Kopumā – radošuma rezultāts ir prasme dzīvot un palīdz būt tam, kas esi.

Radošai mācību videi ir jābūt elastīgai un pielāgojamai visām dalībnieku pazīmēm, piemēram, vecums vai vide, no kuras nāk. Tai jābūt videi, ko ikviens var jebkurā brīdī organiski mainīt, atsaucoties uz kolektīva vai indivīda vajadzībām.

Turklāt šāda veida mācību videi vajadzētu mudināt izglītojamos attīstīt savu patstāvību un uzņemties vadību pār savu mācīšanos, piemēram, iegūstot iespēju aktīvi līdzdarboties lēmumu pieņemšanas procesā par mācību vides izmantošanu. Tai būtu jānodrošina izpētes brīvību un iespēja izglītojamajiem un atbalsta personām fokusēties uz procesu, nevis uz rezultātu. Skolēniem būtu jābūt brīvībai forumulēt savu viedokli, tomēr viņiem būs arī nepieciešams to skatīt kontekstā, un tam būs jābūt jēgpilnam.

Radošai mācību videi ir jāpiedāvā daudzas iespējas, lai mācītos sabiedrībā, kā arī būtu telpa pārdomām, neatkarīgi no tā, vai mācīšanās būs komandas vai individuāls process. Katrai personai būtu jāspēj izlemt, kad un kā notiek mijiedarbība starp dažādām individuālām mācību vidēm. Mācību telpai jābūt atvērtai pasaulei, nevis norobežotai skolā vai jauniešu centrā.

Ir svarīgi, lai būtu pieejami pietiekami daudz materiālu, piemēram, mūzikas instrumenti vai citi materiāli radošai izpausmei. Tomēr radošums ietver zināšanas gan par resursiem, gan par to ierobežotību, jo resursu trūkums var tieši veicināt iztēli un proaktivitāti.

Visbeidzot, ir vieglāk attīstīt radošumu to mācību priekšmetu ietvaros, kuri ir saistīti ar mākslu, tomēr respondenti norāda uz nepieciešamību integrēt radošumu visos skolu mācību priekšmetos, kā arī sabiedriskās un kultūras aktivitātēs skolā. Tajā pašā laikā radošums nenozīmē plānošanas trūkumu vai anarhiju, tas nozīmē plānotu mācību procesu ar sagaidāmiem rezultātiem un zināmām metodēm.

4.3. Formālās prasības radošai mācību videi

Pat ja respondenti teorētiski zina, ka ir kādas formālas prasības attiecībā uz radošuma attīstību dažādās mācību vidēs (skolas, jauniešu centri u.tml.), viņu darbā noteicošie ir citi principi – attiecīgā situācija, problēmas, finanses un citi faktori.

Skolotāji, kuri ir radoši un izmanto radošas metodes savā darbā, dara to saskaņā ar savu personīgo izpratni. Savukārt skolotāji, kuri izmanto tradicionālas, uz skolotāju centrētas metodes, nejūt vajadzību kaut ko mainīt, jo radošums nav obligāta prasība. Tomēr skolotāji, kuriem ir bijusi pieredze saistībā ar radošumu, domā, ka tas ir 'lipīgs'. Labā prakse lēnām, bet noteikti izplatās plašāk un plašāk.

Plaisa starp teoriju un praksi saglabājas, jo ir neskaidra, nenoteikta radošuma definīcija. Bailes no pārmaiņām, ko piedzīvo izglītotāji, un radošuma komplekss novērtējums arī spēlē izšķirošu lomu tajā, ka nepieciešamās pārmaiņas netiek īstenotas.

Attiecībā uz skolēnu ģimenēm jāsaka, ka tās dažreiz neatbalsta jaunas metodes, tāpat kā to dara skolēni. Ir pretestība sadarbībai, jo pastāv uzskats, ka mācību procesa individualizācija tiek zaudēta, kamēr faktiski ir gluži pretēji. Daži vecāki ir ļoti pozitīvi noskaņoti, bet citi domā, ka, trūkstot tradicionālai pieejai, tiks zaudēts saturs.

Visbeidzot, izglītības politika valsts līmenī ir visai atrauta no reālās situācijas izglītības iestādēs (skolās, jauniešu centros u.c.), kas kavē to, ka jaunas izglītības pieejas nokļūst skolās.

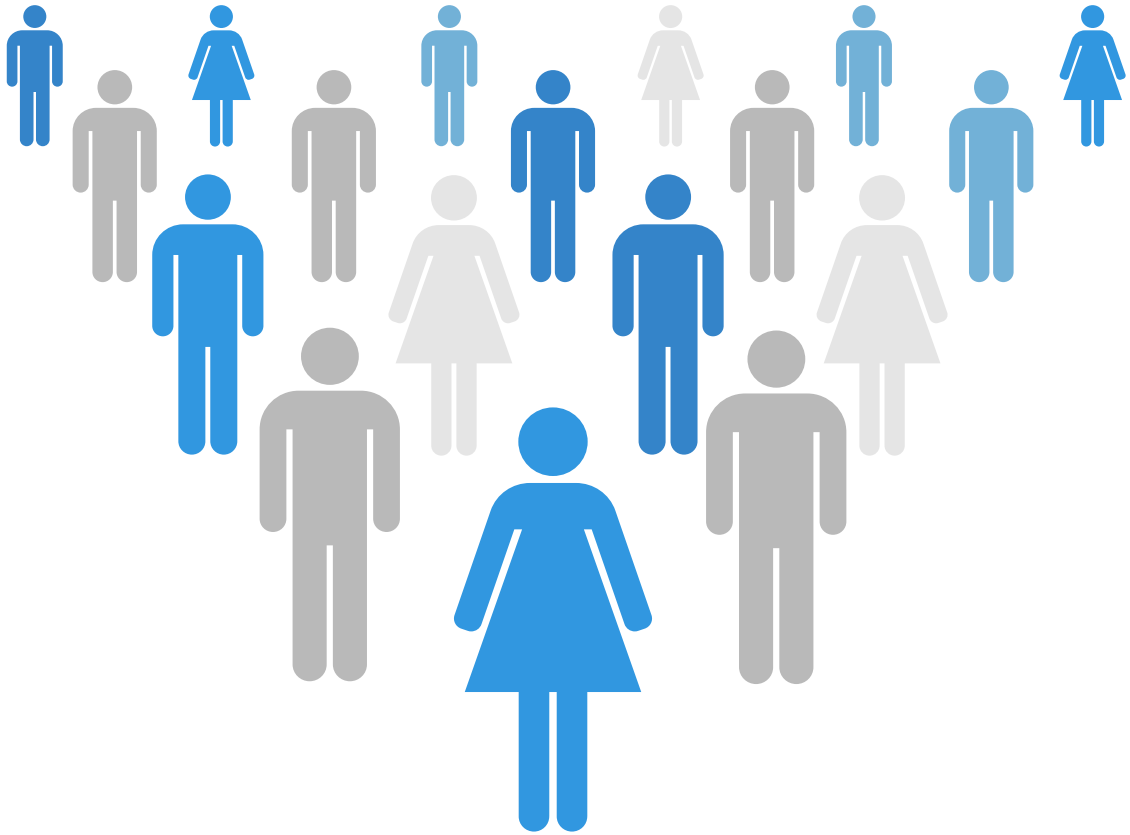
4.4. Kā radošumu ietekmē pieejamie materiāli un tehniskās iekārtas?

Telpa un materiāli atļauj jauniešiem izpausties, atklāt un attīstīt viņu prasmes, līdz ar to ir ļoti svarīgi izvēlēties atbilstošo. Jebkurā gadījumā radošai mācību videi nevajadzētu būt fiksētai, bet gan atvērtai pārmaiņām. Pārmaiņām jābūt organiskām attiecībā uz izglītojamo vai atbalsta personu vajadzībām.

Respondenti norādīja kādi materiāli, telpas un tehniskās iekārtas veicina radošas mācību vides veidošanu. Šis ir plašs saraksts, kas ietver nozīmīgākos elementus:

- Daba un āra teritorija. No vienas puses, ir iespēja izmantot dabisko vidi, kur izglītojamie var izvēlēties un atrast nepieciešamos materiālus. No otras puses, var strādāt mākslīgi radītā telpā, piedāvājot šos materiālus.
- Māksla un amatniecība, piemēram, mūzikas instrumenti, mākslinieciski materiāli vai materiāli kinestētisko prasmju attīstībai.
- Dažādu mācību rīki: pierakstu albumi, pildspalvas, papīrs, personisku simbolisku objektu lietošana, portfolio.
- Telpu izvietojums:
  - Nodrošināt darbnīcu vai lielu radošas darbošanās telpu.
  - Pārdomāts telpas iekārtojums, piemēram, radošie stūri, negaidīts materiālu lietojums un izvietojums, atpūtas vietas.
  - Nodrošināt vairākas vietas, kur skolēni var strādāt un mācīties, kā arī pietiekami daudz vietas, lai telpa būtu piemērota gan mijiedarbībai, gan noslēgtībai.
- Tehnoloģijas: Jaunināj umi veicina motivācijas paaugstināšanos. Tehnoloģiju nodrošinājums liecina par to, ka emociju un ideju izpausme ir svarīga.
- Materiālu trūkums: dažreiz vajadzības veicina radošumu. Tātad dažreiz mums jāapsver materiālu trūkums kā iespēja attīstīt radošumu.

4.5. Metodes, kas “strādā” un kas – nē

Respondenti izmanto ļoti daudzveidīgas metodes, piemērojot tās izglītojamo tipam, vecumam, prasmēm un spējām. Kāds respondents norādīja, ka nav „labu” un „sliktu” metožu. Metodes var “strādāt” un “nestrādāt”, bet jebkurā gadījumā tās vienmēr ir jāpielāgo grupai un videi. Attiecībā uz šo jautājumu daudzās intervijās parādās vairākas pamatiezīmes, kas tiks iztirzātas 4.7. apakšnodaļā “Faktori, kas palīdz vai traucē radošai mācību videi”.

Metodes, kas ‘strādā’

Spēles un lomu spēles	Orientēšanās, ekspedīcijas (pārgājieni)
Diskusijas	Videi draudzīgs dzīvesveids
Prāta vētras	Radošās darbnīcas
“Ideju zirnekļi”	Brīvība izvēlēties aktivitātes
Dzīvais dzejolis	Improvizācijas teātris
Dubultā dienasgrāmata	Brīvā rakstīšana, pasaku sacerēšana
Komiksu, bukletu, prezentāciju un kolāžu veidošana	Dažādi svētki, piemēram, valodu svētki, latviešu tradīcijas u.c.
Metodes, kas nedod vienu skaidru atbildi, līdz ar to provocē izpēti un atklājumus	Iespējas, ko piedāvā modernās tehnoloģijas un internets, kā datori ar skārienjutīgo ekrānu
Prognozēšana	Jaunu, neparastu materiālu izmantošana
Lasīšana pāros	Pētnieciskais darbs
Dalīšanās personīgajā pieredzē	Bono domāšanas cepures
Uz domāšanu balstīta mācīšanās	Māksla un amatniecība kompetenču attīstībai
Individuāls laiks dabā (introspektīvs)	Vizualizācija, izmantojot mākslinieciskas metodes
Hibrīda vide	Attēli un piktogrammas
Pats sev treneris: personīgu mācīšanās plānu veidošana, balstoties uz savām interesēm un prasmēm. Tomēr radošam mācību kontekstam jābūt bagātīgam, jo bērni izvēlēsies un paņems to, kas viņiem vajadzīgs praksē.	Zinātniskā metode: izprast noteikto problēmu, definēt grūtības, apkopot derīgu un uzticamu informāciju, formulēt hipotēzi, meklēt atbildes, mainīt, pārbaudīt un uzlabot, dalīties rezultātos
DIRKT instrukciju modelis: skaidras instrukcijas, lai mācītos maziem soļiem. Sākt ar: “Ko jau zini / dari? Un ko Tev vajag zināt / darīt, lai nokļūtu nākamajā posmā?	DMG koučinga metode, lai stimulētu domāšanu. Tā palīdz skolēnam pašam izdomāt atbildes.
Interaktīvā mācīšanās (Henk Pijning): Apzinātas mācīšanās atklāšana jeb pašiniciatīvas modelis. Tas sastāv no plānošanas fāzes + izmēģinājumu fāzes + darīšanas / izpildīšanas fāzes.	Pielāgoti transportlīdzekļi, kā riteņkrēslu velosipēdi vai dubultie velosipēdi, riteņkrēsla šūpoles
Atgriezeniskā saite	Vienaudžu novērtējums
Daudzpusīgā intelekta ietvars.	Domāšanas konstruēšana
Grupas aktivitātes, asociatīvas metodes, mācīšanās sadarbībā un komandas veidošana	Eksperimentāla mācīšanās, uz projektiem balstīta mācīšanās, mācīšanās darot

Metodes, kas ‘nestrādā’

Lasīšanas semināri	Rakstīšanas semināri
Testi ar slēgtajiem jautājumiem	Fokuss tikai uz kognitīviem rezultātiem
Pasīvi (nav dalībnieku ietekmes), plaši teorētiski izklāsti	Jebkura metode, kas ir tik daudz atkārtota, ka kļūst par rutīnu
Metodes, kas ir pārāk vērstas uz sacensību	Piemēri ar mērķi tos kopēt
Mācīšanās ārpus konteksta, fokusēta tikai uz mācību priekšmetu, nevis to, kā apgūstamo varētu integrēt visā mācību procesā	Metodes, kas neatbilst vecumam, sezonai, klases sastāvam

4.6. Jauna loma izglītotājam un izglītojamajam

Respondenti uzskata, ka izglītotāju loma ir būt mācīšanās atbalstītājiem, treneriem, kas vada izglītojamo mācību procesu. Viņi nodrošina sarunu un piedāvā palīdzību un ieteikumus tikai tad, kad izglītojamais nonācis strupceļā. Izglītotāji var pakāpties malā un vairs nebūt centrālās personas, uzticoties izglītojamajiem un ļaujot rīkoties viņiem pašiem. Izglītotājiem nepieciešams ievērot demokrātisku stilu, viņu attiecībām ar izglītojamajiem jābalstās uz savstarpēju cieņu, sadarbību un savstarpējiem pienākumiem.

Izglītotāji ne tikai vada izziņas procesu, bet, kas ir vēl svarīgāk, arī sociāli emocionālas būtnes. Šādā situācijā viņi atbalsta izglītojamos viņu lēmumos un mācīšanās procesā, līdz ar to izglītotāju spēja motivēt un izprast ir ļoti svarīga. Viņiem jāpievērš uzmanība izglītojamo spējām, nevis tam, kas viņiem nepadodas. Viņiem arī nepieciešams aizvien vairāk apmācību konfliktu risināšanā, jo jaunā metodika ietver aizvien lielāku sociālo komponentu.

Izglītotāji var vadīt mācību procesu, piemēram, esot zinātkāri, vērīgi, ieklausoties, skatoties un uzdodot jautājumus, kā arī esot empātiski. Darbiniekiem jābūt pacietīgiem, bet vienlaikus arī radošiem domās un darbos.

Izglītojamajiem ir jāapzinās sava atbildība, līdzdalība lēmumu pieņemšanā par savu mācību procesu. Ir arī ļoti svarīga viņu līdzdalība projekta vai paveiktās aktivitātes noslēguma izvērtējumā. Viņiem jālūdz palīdzība, ja tā vajadzīga, bet arī vajadzētu piemist vēlmei atrast savu problēmu risinājumus pašu spēkiem. Nedrīkstam aizmirst, ka jaunieši ir izziņas procesā par to, ko var un vēlas darīt. Viņiem pieder sevis atklāšanas process.

4.7. Faktori, kas palīdz vai traucē radošai mācību videi

Interviju analīze liecina, ka pastāv dažādi faktori, kas veicina radošu mācību vidi un radošu mācīšanos:

1. Fiziski pieejama, pozitīva, radoša, emocionāli atbalstoša vide un darba atmosfēra, kurā tiek pielietotas atbilstošas metodes jauniešu spējām, vecumposmam, grupu lielumam u.c. Jāsecina, ka metodes, to daudzveidība un atbilstība, tiek īpaši akcentēta, jo aktivitātes rezultāts un novērtējums ir nozīmīgs ne tikai jauniešiem, bet arī skolotājiem un speciālistiem.

2. Vāja izglītības procesa organizācija negatīvi ietekmē radošo procesu. Jauniešiem jājūtas droši un komfortabli. Viņi jāiedrošina strādāt kopā, paturot prātā, ka daži vēlas strādāt individuāli.

3. Metodēm jābūt dažādām, saderīgām, orientētām uz procesu ar fokusu uz mācīšanos darot, sadarbību, pašvadītu mācīšanos, kā arī tām jāiekļauj laiks un vieta pārdomām. Tām būtu jāietver radošu materiālu izmantošana un saikne ar reālām dzīves situācijām. Novērtējums ir procesa atslēga. Ja ir skaidra struktūra, termiņi, uzdevumi un skaidrojums, kā un kurš novērtēs gala produktu, tas palīdz skolēniem pašiem regulēt savu darbu. Pozitīva pieredze un atgriezeniskā saite palīdz radīt jaunas idejas, praksi un sadarbību dažādos līmeņos un starp dažādiem sabiedrības pārstāvjiem.

4. Nelielas skolas, klases, individuāla pieeja veicina radošumu, jo tas ļauj radīt mājīgu gaisotni, pazīt vienam otru, ieraudzīt dažādās vajadzības un izcelt bērnu un jauniešu labākās spējas. Dažreiz skolas slēgšanas draudi, mazs skolēnu skaits u.c. grūtības ir pamatā radošām idejām, veiksmīgiem risinājumiem

5. Pedagoga vēlēšanās un spēja attīstīt izglītojamo individuālos talantus, iedrošināšana, empātija, emocionāli atbalstoša vide un iespēju radīšana. Tieši indivīda potenciāla attīstīšana ir jāvirza kā galvenais mērķis, kas nedrīkst pazust dažādu šķēršļu ietekmē. Aktivitātēm jābūt ar izaicinājumu, kas veicinātu izglītojamā attīstību. Mācīšanās procesa dalībnieku idejām ir liela nozīme, ko ir svarīgi paturēt prātā.

6. Cilvēciskais faktors tiek pieminēts intervijās kā kaut kas tāds, kas spēj gan veicināt, gan kavēt radošumu. Tā ir skolotāju un izglītotāju personība, aktivitāte, attieksme un vēlēšanās izmantot dažādas metodes. Ja izglītotājs neveicina radošumu, situāciju var mainīt turpmākas apmācības vai individuāla izaugsme. Radošums palīdz veiksmīgi iziet cauri ar profesiju saistītām krustugunīm un mazina apdedzināšanās riskus skolotājiem un ekspertiem.

7. Pieejamie finanšu resursi un materiāltehniskais nodrošinājums. Lai gan informanti atzīst, ka radošums ir veids, kā var „izgrozīties" ar pieejamiem līdzekļiem, tomēr visās intervijās izskan doma, ka materiāltehniskais nodrošinājums ir svarīgs, jo ļauj labāk, ātrāk, nereti efektīvāk sasniegt rezultātu.

Faktori, kas kavē radošas mācību vides veidošanos, radošu mācīšanos:

1) Kopīgas izpratnes un komandas darba trūkums starp iesaistītajām pusēm. Izglītības iestādēs trūkst sasaistes starp mācību priekšmetiem par dažādām tēmām, sasaistes starp mācību programmu un reālo dzīvi. Ir ļoti vāja dalīšanās pieredzē starp skolotājiem, nevēlēšanās pieņemt citu pieredzi, jo dažādi kursi, semināri gan notiek, bet to sniegtās informācijas izmantošana ir nepietiekama. Tas ir skaidrojams ar to, ka skolotāji nevēlas pieņemt citu pieredzi, jo pārāk augstu vērtē savu darba stilu un radošās izpausmes.
2) Pedagogu, skolas darbinieku un izglītības speciālistu personīgās īpašības, kas redzamas bērniem un jauniešiem – paviršība, neprecizitāte, nespēja pieņemt lēmumus, vienveidīgas mācību metodes un standartizēta vērtēšana. Šī nevērīgā uzvedība un attieksme ietekmē jauniešu radošā potenciāla attīstīšanos. Kā viens no būtiskiem šķēršļiem ir arī valodu zināšanas izglītotājiem, jo viņi bieži nevar lasīt starptautiskus pētījumus, publikācijas, braukt pieredzes apmaiņā, tādēļ jāiztiek ar valsts valodā pieejamo, kas savukārt ierobežo skatījumu, kavē attīstību un dažādu līmeņu sadarbību.
3) Komunikāciju barjeras un sadarbības trūkums. Sadarbību veido trijstūris – skolotājs/speciālists, skolēns, vecāki, kur notiek aktīva komunikācija, bet, ja sadarbībā iesaistītās puses nav gatavas komunicēt, trūkst vispārējas empātijas, tad nereti veidojas konflikti.
4) Augsta darba slodze nedēļā un esošais darba samaksas modelis, kas spiež skolotājus/speciālistus uzņemties papildus darbus. Kopumā radoša mācīšanās no skolotāju/speciālistu puses prasa nenormētu darba laiku, ģimenes finansiālu un morālu atbalstu.
5) Izglītojamo pretestība un neieinteresētība mācību procesā, vismaz sākumā, jo mācīties radoši ir grūtāk, tad galvenā loma ir skolēnam, nevis skolotājam vai speciālistam. Šo problēmu iespējams risināt ar iespēju parādīšanu, ko dos šādu zināšanu apguve.
6) Plānota, iepriekš paredzama, pietiekama finansējuma trūkums, jo vide un materiāltehniskais nodrošinājums, dažādi kursi prasa tieši finanšu līdzekļus.
7) Pedagogu trūkums tajās jomās, kas interesē zēnus (robotika, tehnika), pedagogu – vīriešu trūkums skolās un interešu centros.
8) Sociālā vide, sabiedrības un dažādu līmeņu lēmumu pieņēmēju attieksme pret skolotāju/ speciālistu. Skolotāja prestižs, samaksa par darbu un atbildība sabiedrības priekšā.
9) Vienveidīgas mācību metodes un standartizēts izvērtējums. Izaicinājuma trūkums, pārāk izteikta orientēšanās uz rezultātu. Aktivitātes ar nepietiekamu līdzdalības vai sacensības iespēju. Problēma parasti ir nevēlēšanās mācīties un izmantot jaunas metodes, garīgi attīstīties.

5. SECINĀJUMI

Esošā situācija, kas tika pētīta, trīs valstīs – Latvijā, Nīderlandē un Spānijā – ir atšķirīga. Tomēr ir interesanti apzināties, ka galveno sastopamo problēmu būtība, piedāvātie risinājumi, idejas un secinājumi attiecībā uz radošu mācību vidi kopumā ir tie paši.

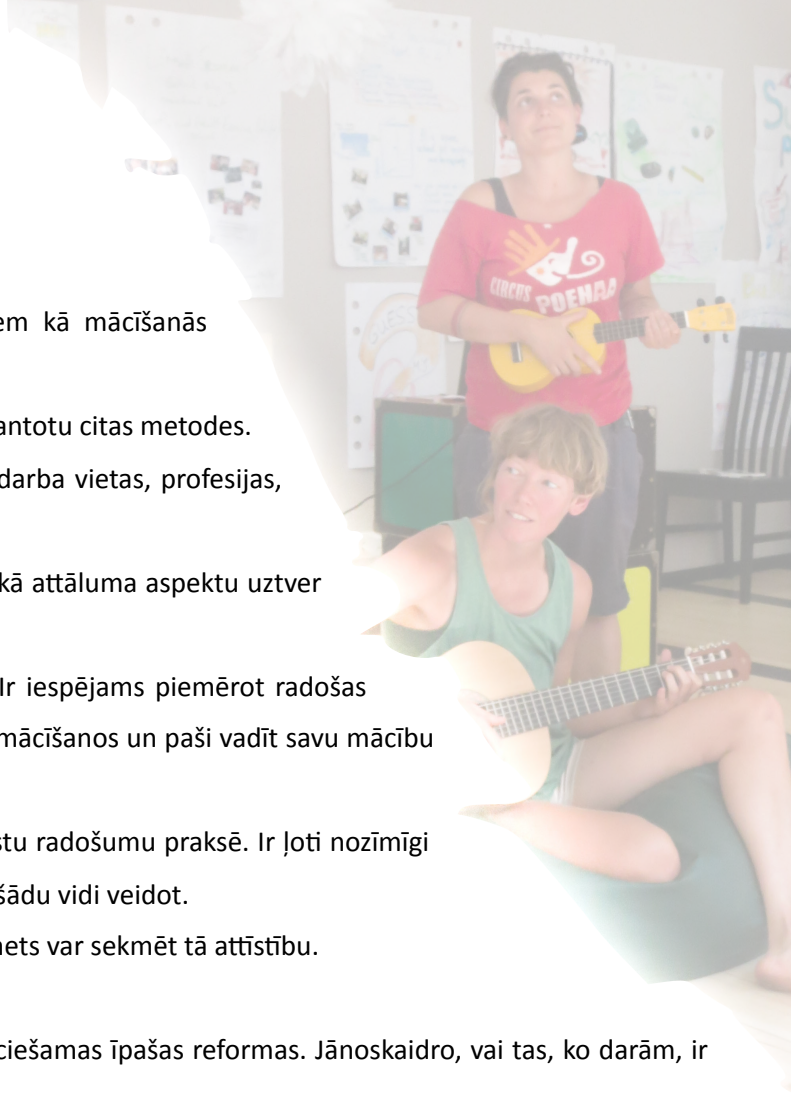
Aprakstot esošo situāciju attiecībā uz radošu mācīšanos, respondenti norāda, ka radošas mācīšanās potenciāls nav izmantots pietiekami. Ne visiem respondentiem ir skaidra radošas mācību vides definīcija. Tāpat arī viņi savā darbā ar bērniem un jauniešiem apzināti un konceptuāli par to nedomā. Kādam no respondentiem ir pārliecība, ka tikai aptuveni 20% skolotāju savā darbā ir radoši, un šī attiecība ir pat mazāka, kad tiek strādāts ar bērniem un jauniešiem ar īpašām vajadzībām. Varētu palīdzēt tas, ka sākumā vienotos par kopīgu platformu radošuma konceptam. Tas nozīmē radīt empīriski saprotamu, skaidru radošuma definīciju, kopīgu izpratni par radošu mācīšanās un radošu mācīšanas vidi.

1. Radošums tiek definēts kā individuāla pašizpausme, spēja radīt jaunas iespējas. Radošums galvenokārt tiek attīstīts, saistot teoriju ar praktiskām aktivitātēm, ikdienas procesu.
2. Radošums tiek uztverts kā prasme, kas nepieciešama ikvienā cilvēka dzīves posmā. Radošums attiecas uz visiem cilvēkiem kā sasniedzama un attīstāma prasme.
3. Radošums ir pieminēts visu līmeņu politikas mērķos un uzdevumos Latvijā, bet nav skaidru norāžu, kā tas būtu veicināms. Skolu vadībai un skolotājiem nav skaidras izpratnes par to, kā veidot radošuma konceptu. Radošuma veicināšana ir nepietiekami institucionalizēta un strukturēta, kas bieži ir noteicošs apstāklis tam, lai sasniegtu mērķus un sadarbību starp iesaistītajām pusēm.
4. Spānijā sastopama tā pati problēma. Vārds radošums ir klātesošs oficiālos dokumentos un izglītības likumdošanā, bet tā nozīme ir tālu no skaidrības.
5. Tajā pašā laikā Nīderlandes izglītības sistēma saskaņā ar vairākiem jauniem uz izglītojamo vērstiem konceptiem ļauj skolām un neformālajai izglītībai ieviest inovācijas izglītībā un mācību procesā. Dažādi gan konceptuāli, gan praksē pielietoti labas mācību vides veidošanas ceļi rāda, kā izglītotāji ar atvērtu domāšanu var veidot un pārveidot savu mācību vidi.

6. Dažas vietējās pašvaldības un izglītības iestādes izmanto radošas mācību metodes neatkarīgi no politikas dokumentiem, galvenokārt, balstītas uz individuālu iniciatīvu. Ir daudz labu piemēru, kas liecina par radošuma klātbūtni izglītības procesā.
7. Radošums, radoša mācīšanās un radoša mācību vide veicina komunikāciju, emocionālo un fizisko attīstību, tā izraisot pārmaiņas ne tikai individuālā bērnā vai jaunietī, bet arī klasēs, grupās un ģimenēs.
8. Radošumu galvenokārt stimulē un iniciē dažādi sociālie starpnieki formālās un neformālās izglītības vidē, vietējā pašvaldībā, projektos utt., kas veicina sadarbību kā būtisku radošuma priekšnoteikumu. Šie daži "atslēgas" cilvēki ir būtiski, jo viņi iniciē un attīsta dažādas aktivitātes. Kopīgu mērķu sasniegšanā ir ļoti svarīga dažādu iesaistīto pušu izpratne, viņu iespēju un kompetenču atzīšana un izmantošana darbā.
9. Galvenie traucējošie faktori ir saistīti ar kopīgas izpratnes, mērķu un sadarbības trūkumu iesaistīto pušu starpā. Citas problēmas, ar ko jāsaskaras, ir vajadzība pēc apmācībām par jaunām metodēm un izglītības pieejām, vienlaikus resursu trūkums un dažkārt arī izglītotāju nevēlēšanās mācīties un izmantot šīs jaunās metodes. Visbeidzot izaicinājums ir arī tādu jauniešu iekļaušana, kam ir mācīšanās grūtības vai fiziskas, garīgas attīstības vai uzvedības traucējumi. Šajā ziņā Nīderlande šķiet piemērota valsts, kur pētīt un atklāt iespējas, jo tajā ir spēcīga mācību sistēma attiecībā uz šiem bērniem un jauniešiem.

Ieteikumi radošas mācību vides pilnveidošanai:

1. Vienoties par kopīgu radošuma izpratni, platformu un konceptu.
2. Pilnveidot māksiniecisku metožu lietošanu, lai veicinātu radošumu mācību vidē.
3. Pievienot vai atjaunot mācību metodes un konceptus, kas fokusējas uz izglītojamo lomu un izglītotājiem kā mācīšanās atbalstītājiem. Radošu piemēru popularizēšana, jaunu metožu apraksti un dalīšanās sociālajos tīklos.
4. Attīstīt netradicionālu metožu lietojumu, lai veidotu jaunas saites starp formālo un neformālo izglītību un izmantotu citas metodes.
5. Skolotāju – vecāku sadarbība ir nepietiekami izmantota radošuma attīstībai, piemēram, izmantojot vecāku darba vietas, profesijas, hobijus, tā parādot saikni ar reālo dzīvi.
6. Tiešsaistes kursi skolēniem un ģimenēm, kas ļauj risināt problēmas un mācīties mājās, jo dažas ģimenes fiziskā attāluma aspektu uztver kā šķēršli.
7. Jāpievērš vairāk uzmanības jauniešiem ar ierobežotām iespējām, īpaši jauniešiem ar mācīšanās grūtībām. Ir iespējams piemērot radošas metodes dažādām dzīves situācijām, kā arī nodrošināt mācību vidi, kur viņi var uzņemties atbildību par savu mācīšanos un paši vadīt savu mācību procesu (Self-Directed-Learning).
8. Vietējām pašvaldībām un skolu vadībai būtu jāsniedz atbalsts skolotājiem un jomas profesionāļiem, lai ieviestu radošumu praksē. Ir ļoti nozīmīgi palīdzēt skolotājiem un citiem izglītotājiem ne tikai uzzināt, kādas ir radošas mācību vides pazīmes, bet arī kā šādu vidi veidot.
9. Likumdošanai jāakceptē, ka radošums ir piederīgs jebkurai mācību priekšmeta jomai, un katrs mācību priekšmets var sekmēt tā attīstību.
10. Tehniskā atbalsta pielietojuma izpēte un pārbaude.
11. Pētīt to, kā izvērtēt radošumu, un to, vai izglītojamo radošums ir palielinājies. Iegūt informāciju, vai ir nepieciešamas īpašas reformas. Jānoskaidro, vai tas, ko darām, ir lietderīgi.
12. Projekts “Skats uz Mācīšanos” pēta esošo situāciju attiecībā uz radošumu un radošu mācību vidi projektā iesaistītajās valstīs (Spānija, Nīderlande, Latvija) un spēj uzņemties noteiktu lomu starpnozaru sadarbības veicināšanā, kā arī konstatēt radošuma veicināšanas veidus, akcentējot vides nozīmīgumu radošas mācīšanās procesā. Projekta partneri īstenos vietējās darbnīcas kopienās, skolās, jauniešu centros, centros cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, universitātē saskaņā ar radošas mācību vides nosacījumu kopumu, kas definēti pirmajā projekta starptautiskajā seminārā, kā arī saskaņā ar šī pētījuma “Pirmais Skats uz Mācīšanos” ieteikumiem radošas mācību vides pilnveidošanai.

BIBLIOGRĀFIJA

Amador, G. (2001) Cómo promover la creatividad en un grupo de niños y niñas de segundo grado de la Escuela Inglaterra. Informe de práctica dirigida para optar por el grado de Maestría en Psicopedagogía. Universidad de La Salle, Costa Rica.

Bebre R. (1997) Kreativitāte un skolotāja personība.//Skolotājs. – 1997.- Nr.1. - 34. – 37 lpp.

Borrajo, G. (1998) Expresión creativa desde la cuna. Santiago de Compostela, España: Universidad de Santiago de Compostela.

Cachia R., Ferrari A., Ala-Mutka K., Punie Y. (2010) Creative Learning and Innovative Teaching. Final Report on the Study on Creativity & Innovation in Education in the EU Member States. EU Commission, Joint Research Centre, Institute for Prospective Technological Studies, p. 61.

Corbalán, J., Martínez, F. y Donolo, D. (2003) Manual Test CREA. Inteligencia creativa.
Una medida cognitiva de la creatividad. Madrid: TEA Ediciones.

De Bono, E. (1994) El pensamiento creativo. El poder del pensamiento lateral para la creación de nuevas ideas, Barcelona, Paidós.

DECRETO 52/2007, de 17 de mayo, por el que se establece el currículo de la Educación Secundaria Obligatoria en la Comunidad de Castilla y León, BOCYL, suplemento al nº 99, (2-88).

Decreto 97/2015, de 3 de marzo, por el que se establece la ordenación y el currículo de la educación Primaria en la comunidad Autónoma de Andalucía, BOJA, 50 (11-22).

De Haan, R. F. y Havighurst, R. J. (1961) Educating gifted children. Chicago: The University of Chicago Press.

Gala ziņojums par rekomendācijām strukturālo reformu īstenošanai radošās izglītības jomā (2012). SAFEGE Baltija. Sk. Internetā (06.07.2015.) http://www.lvg.lv/upload/Konference/materiali/gala_zinojums_par_rekomend_strukturalo_reformu_istenosanai_radosas_izgl.pdf

Gámez, G. (1998) Todos somos creativos, Barcelona, Urano.

Gardner, H. (2001) La inteligencia reformulada. Las inteligencias múltiples en el Siglo XXI. Barcelona: Paidós.

Goñi, A. (2000) Desarrollo de la creatividad. San José: EUNED.

Harter, S. (1993) Visions of self: beyond the me in the mirror. Lincoln, NE: University of Nebraska Press.

Iglesias Casal, I. (1999) La creatividad en el proceso de enseñanza-aprendizaje de ELE: Caracterización y aplicaciones, Nuevas perspectivas en la enseñanza del español como lengua extranjera : actas del X Congreso Internacional de ASELE (Cádiz, 22-25 de septiembre de 1999), Vol. 2, 2000, ISBN 84-921520-7-9, págs. 941-954.

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam. Sk. internetā (15.06.2015) http://m.likumi.lv/doc.php?id=266406
http://m.likumi.lv/doc.php?id=266406
Jaunatnes likums. Sk. internetā (15.06.2015) http://likumi.lv/doc.php?id=175920
http://likumi.lv/doc.php?id=175920

Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009.–2018.gadam. Sk. internetā (15.06.2015) http://www.youthpolicy.org/national/Latvia_2009_Youth_Policy_Guidelines.pdf
http://www.youthpolicy.org/national/Latvia_2009_Youth_Policy_Guidelines.pdf

BIBLIOGRĀFIJA

Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Sk. internetā (15.06.2015) http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=13857 http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=13857

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam. Sk. internetā (15.06.2015) http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858

Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa, BOE, 295, Sec. I, (97858-97921).

Martínez-Salanova Sánchez, E. (s.f./n.d) Educación y Didáctica. Accessed (15.12.2015) http://www.uhu.es/cine.educacion/didactica/0082creatividad.htm

Roel van Elk, Debby Lanser en Sander van Veldhuizen, Onderwijsbeleid in Nederland - De kwantificering van effecten (06-06-2011)

Leeromgevingen en leermiddelen in innovatieve scholen, SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling, Nora Steenbergen-Penterman, Annette Thijs, Joke Voogt, Sigrid Loenen- Studies in leerplanontwikkeling, Februari 2008

Ministru kabineta noteikumi nr. 468 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem". Sk. internetā (15.06.2015) http://likumi.lv/doc.php?id=268342 http://likumi.lv/doc.php?id=268342

Ministru kabineta noteikumi nr. 281 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem". Sk. internetā (15.06.2015) http://likumi.lv/doc.php?id=257229

Medne S. (2014) Radošuma izpratne un loma Latvijas vispārējā vidējā izglītībā. Rīga, Latvijas Kultūras akadēmija, bakalaura darbs – 87 lpp.

Mežinska S. (2011). Studiju vides izvērtējums topošā dizainera skatījumā. Sabiedrība, integrācija, izglītība. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli, I daļa. Rēzekne, p.696

Monreal, C. (2000) Qué es la creatividad. Madrid: Editorial Biblioteca Nueva.

Muñoz, I. (1994) El pensamiento creativo. Desarrollo del programa "Xenius", Barcelona, Octaedro.

ORDEN EDU/1046/2007, de 12 de junio, por la que se regula la implantación y el desarrollo de la Educación Secundaria Obligatoria en la Comunidad de Castilla y León, BOCYL, 114, (12699-12704).

ORDEN EDU/519/2014, de 17 de junio, por la que se establece el currículo y se regula la implantación, evaluación y desarrollo de la educación primaria en la Comunidad de Castilla y León, BOCYL, 117, (44181-44776).

Pueyo Agudo, L. () Fundamentos DIMA fp, aprendizaje creativo. Accessed (15.12.2015) https://fdimafp.wikispaces.com/APRENDIZAJE+CREATIVO

Rodrigo Martín, I., Rodrigo Martín, L. y Martín Requero, M.I. (2013) Enseñanza y aprendizaje de la creatividad en la educación formal, Creatividad y Sociedad, 21. Accessed (15.12.2015) http://www.creatividadysociedad.com/articulos/21/2.Ensenanza%20y%20aprendizaje%20de%20la%20creatividad%20en%20la%20educacion%20formal.pdf

Sākumskolas mācību saturs, metodes un vide: kvantitatīvā un kvalitatīvā pētījuma rezultātu ziņojums (2011). Iespēju tilts izglītībai sākumskolā. Sk. Internetā (06.07.2015) http://newsaki.awtech.lv/wp-content/uploads/2011/12/iespejutilts_petijums.pdf

Sternberg, R. J. y Lubart, T. I. (1997). La creatividad en una cultura conformista. Barcelona: Ediciones Paidós.

Vispārējās izglītības likums. Sk. internetā (15.06.2015) http://likumi.lv/doc.php?id=20243.

PIELIKUMS I – INFORMANTU RAKSTUROJUMS

LATVIJA

Vārds	Institūcija	Amats	Datums	Piezīmes par interviju
Linda Feldmane	Jelgavas novada Elejas vidusskolas Lielplatones filiāle pirmsskola un sākumskola	Vadītāja	27.06. 2015.	Intervija Jelgavā neformālā vidē
Irēna Domniece	SIA „Iespēja izaugsmei" darbība saistīta ar jaunu pedagoģisku pieeju bērniem un jauniešiem, kā arī bērniem ar īpašām vajadzībām/ +nometņu organizēšana šiem bērniem	Vadītāja	29.06. 2015.	Intervija Jelgavā, informanta darba vietā
Ieva Zāgmane	Projekts, aktivitāte – "ModesTalka"	Projekta realizētāja un vadītāja skolās un pasākumos	29.06. 2015.	Intervija Rīgā neformālā vidē
Gunta Auza	Jelgavas izglītības pārvalde	Vadītāja	26.06. 2015.	Intervija Jelgavā, informanta darba vietā
Dace Ekša	Jelgavas 1.internātpamatskola	Sociālā pedagoģe un psiholoģijas skolotāja	29.06. 2015.	Intervija Jelgavā, informanta darba vietā
Sabīne Medne	Salacgrīvas vidusskola	Latviešu valodas un kulturoloģijas skolotāja, izglītības programmas Iespējamā Misija dalībniece	26.06. 2015.	Intervija Rīgā neformālā vidē

NĪDERLANDE

Vārds	Institūcija	Amats	Datums	Piezīmes par interviju
Angela Slagter	Merakel Lutjebroek Aprūpes centrs jauniešiem ar īpašām vajadzībām	Centra dibinātāja, vadītāja, kā arī vecāks, kurai ir bērns ar īpašām vajadzībām	2015.gada jūnijs	Intervija Lutjebroek, informanta darba vietā
Marieke Wehnes	Praktijkschool West-Friesland, Grootebroek Vidusskola jauniešiem ar mācīšanās grūtībām	Skolas koučs bērniem ar iekļaušanās grūtībām	2015.gada jūnijs	Intervija Grootebroek informanta darba vietā
Melanie Morath	Cirks Blixem Amsterdamā, sociālais cirks un (ielu) teātris jauniem cilvēkiem.	Dibinātāja un nodarbību vadītāja	2015.gada jūnijs	Intervija Amsterdamā, neformālā vidē
Wiel van Ginekken	VSO De Stormvogel Hoorn vidusskola jauniešiem ar smagām mācību grūtībām	Skolas direktors	2015.gada jūlijs	Intervija Hoorn, informanta darba vietā
Astrid Steinprinz	MBO Albeda koledža, Roterdama, otrā līmeņa arodskolas izglītība.	Skolotāja, mentors pirmā gada studentiem, valodas koordinators	2015.gada jūlijs	Intervija Venhuizen, informanta darba vietā
Dani Korai	“Youth Exchange Service”, Venhuizen. Biedrība, kas atbalsta jauniešu iniciatīvas un mācīšanos	Aktīvs biedrs, neformālās izglītības kursu vadītājs un projektu vadītājs	2015.gada jūlijs	Intervija Arnhem, neformālā vidē
Fineke de Jong	De Vallei, Demokrātiskā pamatskola	Skolotāja, kas veic praksi šajā skolā	2015.gada jūlijs	Intervija Arnhem, neformālā vidē

PIELIKUMS I – INFORMANTU RAKSTUROJUMS

SPĀNIJA

Vārds	Institūcija	Amats	Datums	Piezīmes par interviju
Juan Díaz Garcia	Jauniešu centrs, *Maracena*	Maracenas jauniešu centra direktors	2015.gada jūnijs	Intervija Maracena, informanta darba vietā
Carlos Pezzi Picklesimer	Vides centrs "La Alpujarra"	Centra direktors	2015.gada jūnijs	Intervija informanta darba vietā
Germán Medina Talero	Pašvaldības bērnudārzs *"El Bosque de Darwin"*	Metodiskais vadītājs *"El Bosque de Darwin"*	2015.gada jūnijs	Intervija Maracena, informanta darba vietā
Alvaro Pascual Sanz	Skola *Nuestra Señora de la Fuencisla*	Pārmaiņu aģents, atbildīgais par metodiskajām izmaiņām (skolu kopiena *Maristas Compostela*)	2015.gada jūlijs	Intervija informanta darba vietā
Carmen Elena Bolado	Skola *Nuestra Señora de la Fuencisla*	Bilingvālās un valodu apguves programmu koordinatore (skolu kopiena *Maristas Compostela*)	2015.gada jūlijs	Intervija informanta darba vietā
Juan Carlos Tejedor	Skola *Nuestra Señora de la Fuencisla*	Angļu valodas skolotājs, ārzemju valodu un vidusskolas bilingvālās programmas koordinators.	2015.gada jūlijs	Intervija informanta darba vietā
Isabel, Maite, Eva y Esther	Fonds *Simón Ruiz Envito* (speciālās izglītības dienas centrs cilvēkiem ar īpašām vajadzībām)	Centra izglītotājas	2015.gada jūlijs	Intervija informantu darba vietā
Juan Piñeiroa	Skautu grupa *Laguna 589 – ASDE CYL*	Izglītotājs un skautu jauniešu grupas koordinators, komunikācijas nodaļas vadītājs.	2015.gada jūlijs	Intervija informanta darba vietā
Iván Prieto	Mācību kursi bezdarbniekiem	Ārštata kursu vadītāja	2015.gada jūlijs	Intervija Madridē, neformālā vidē

PIELIKUMS II – LABĀ PRAKSE

LATVIJA

modesTalka - caur apģērba pārveidi uz radošuma atklāšanu sevī

ModesTalkas ir biedrības "Humana People to People in Latvia" iniciatīva, kas tiek organizētas jau 4 – 5 gadus un kurās satiekas dizaineri ar savām idejām, lai palīdzētu citiem pārveidot apģērbus. Nozīmīgs modesTalkas aspekts ir vide un izpratne par tās saglabāšanu, lai cilvēki mazāk seko zīmoliem, pērk jaunu apģērbu, bet dod jaunu elpu vecajam. Pārveidojot veco, tiek radīts jauns apģērbs.
modesTalkās aicināts piedalīties jebkurš interesents, bet vairāk tie, kas ir „fashion addicted" jeb modes atkarīgie un jaunieši. Talkas ietvaros tiek organizētas nodarbības skolās, kurās stāsta par apģērbu, vides aspektu, modi, uzdodot jautājumus jauniešiem, kāpēc viņiem ir svarīgi sekot modei un vai viņi novērtētu savu darbu, ja paši būtu veidojuši apģērbu, nevis sekojuši līdz žurnālu vai mediju paustajam uzstādījumam.
Aizbraucot uz mazpilsētām modesTalkas ietvaros, sākotnēji tās organizatori saskaras ar neizpratni un dažādām gaidām. Cilvēki no modesTalkas sagaida taisnas līnijas un šuvēju pakalpojumus. Taču modesTalka piedāvā citu formu. No sākuma tiek runāts par to, kas ir radošums, kā tas ir būt radošam, un viens no radošuma izpausmes veidiem ir apģērbs, liekot dalībniekiem sāk domāt un likt malā savas piegrieztnes. Ir cilvēki, kas "pavelkas". Cilvēkiem ir bail no radošuma, viņi nenovērtē savu darbu. Viņi kaut ko uztaisa, bet to nevalkā vai atdot kādam citam, jo tam nav cenas vērtības. Diemžēl viņi neapzinās, ka viņu radītam ir daudz lielāka vērtība nekā Ķīnā saražotajam. modesTalkās cilvēku domāšana tiek izaicināta un aicinam radīt lietas, kas atspoguļo tā veidotāja personību.

Sīkāk par modesTalkām: http://hpplatvia.com/index.php/modes-talka/

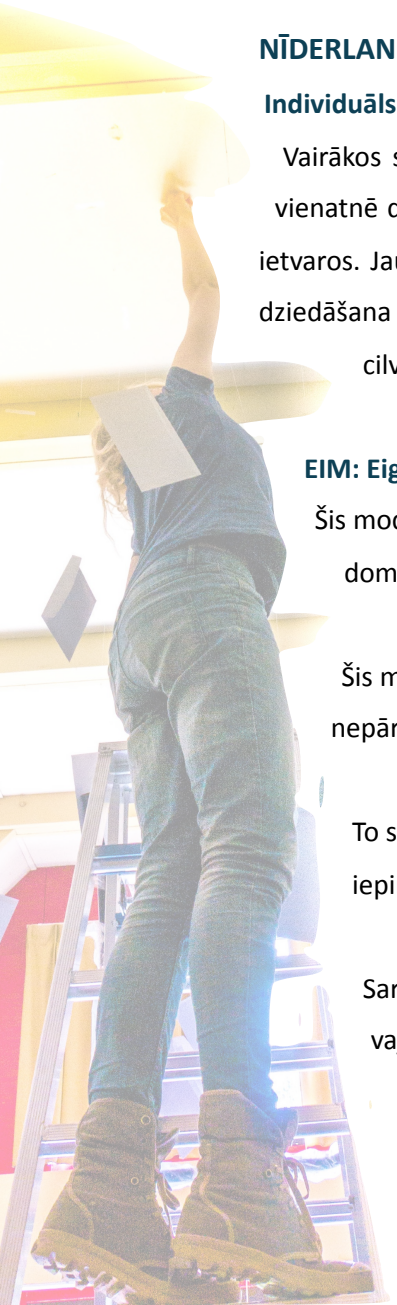
Facebook.com: https://www.facebook.com/modesTalka-335982383090328/timeline/

Gulbenes pašvaldība - platforma radošām izpausmēm

Gulbenes pašvaldībā ir gan formālās, gan neformālās izglītības iestādes, kas paredzētas izglītojamajiem vecumā no 7 līdz 25 gadiem un kuras katra darbojas kā radošie centri, attīstot bērnos un jauniešos dažādas radošuma izpausmes. Pašvaldībā ar jēdzienu „radoša mācību vide" saprot atbalstošu vidi jebkurā izglītības iestādē un līmenī, nodrošinot un stimulējot izglītojamo pašizpausmi, jaunu ideju rašanos, personības izaugsmi un iespēju paust no citiem atšķirīgu viedokli.
Piedaloties dažādos starptautiskos projektos, izglītības iestādes piesaista Eiropas brīvprātīgos jauniešus un īsteno globālās izglītības iniciatīvas, kā arī īpaši akcentē latviskās identitātes saglabāšanu. Atsevišķas izglītības iestādes darbojas arī kā amatu prasmju apguves centri: keramika, aušana, klūgu pīšana, kokapstrāde un mūzikas instrumentu gatavošana, rotu darināšana un gleznošana. Līdztekus radošiem skolotājiem un radošuma veicinošu mācību metožu praktizēšanai visās izglītības iestādēs, pašvaldība cenšas atbalstīt atbilstošas mācību vides veidošanu.
Dažādu jauniešu integrēšanai sabiedrībā divās pašvaldības izglītības iestādēs tiek īstenotas speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem, bet vienā – Jauniešu garantijas projekts, kura ietvaros profesiju var apgūt jaunieši-bezdarbnieki.

PIELIKUMS II – LABĀ PRAKSE

NĪDERLANDE

Individuāls laiks dabā (introspektīvs).

Vairākos starptautiskos semināros un apmaiņās biedrība“Youth Exchange Service” izmanto introspektīvas sesijas, kurās dalībnieki tiek aicināti pavadīt laiku vienatnē dabā vai kādā citā piemērotā vietā. Dalībniekiem ir paņemti līdzi dažādi uzdevumi / jautājumi, un viņi īpašā kārtībā domā un strādā attiecīgā temata ietvaros. Jautājumi, kas saistīti ar personīgajām lomām, personīgo telpu, varoni sevī, ir apskatīti dažādos veidos, kā vēstuļu rakstīšana, automātiskā rakstīšana, dziedāšana u.c., un tiek atklāti tikai vienai personai (mācīšanās “draugam”). Cilvēki to uztver kā ļoti atsvaidzinošu un lietderīgu, lai “atslēgtos” no apkārtējiem cilvēkiem un ikdienas rutīnas, un lai padomātu par sevi. Šīs sesijas laikā tiek atrastas svarīgas atbildes un pieņemti nozīmīgi lēmumi.

EIM: Eigen Initiatief Model (Pašiniciatīvas modelis).

Šis modelis fokusējas uz cilvēku ar garīgās attīstības traucējumiem prasmju nostiprināšanu visās iespējamās dzīves jomās. Kad cilvēki ir pašpārliecinātāki un domā vairāk par to, ko dara, viņi arī attīsta lielāku rīcībspēju. Tādā veidā cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem ir vairāk iespēju sevi attīstīt.

Šis modelis vēršas pret tradicionālo invalīdu atkarības pozīciju un otrādi – arī pret “uzrauga sindromu” (konstanti tiekties nodrošināt aprūpi). Tas nepārprotami attiecināms uz prasmēm atrast un piemērot autonomus risinājumus.

To stimulē dažādi specifiski uzdevumi, kas tiek uzstādīti kā darba mērķi. Tomēr stāsts nav par konkrēta uzdevuma norisi, piemēram, kafijas gatavošanu vai iepirkšanos, bet gan par jauniešu atbalstīšanu pārdomāt to, kas ir nepieciešams šo uzdevumu paveikšanai. Modelis izmanto luksofora principu:

Sarkans: apstājies, pirms sāc! Ir jāsākas domāšanas procesam. Tiek lietoti konkrēti atbalsta jautājumi: Ko es gatavojos darīt un ko es gribu? Kas man vajadzīgs un kā es to daru? Ko es jau zinu?

Oranžs: pārbaude. Vai viss joprojām ir kārtībā? Vai ir kaut kas, kas vēl jāizdara? Vai man kaut kā trūkst?

Zaļš: tas ir gatavs, bet... Kā tas noritēja? Vai man ir tas, ko gribēju, un vai viss noritēja tā, kā es biju iedomājies? Vai tas ir labs / atbilstošs? Ko es gribētu darīt nākamreiz?

PIELIKUMS II – LABĀ PRAKSE

SPĀNIJA

Maracenas (Maracena) Jauniešu Telpa – Radošās darbnīcas.

Bērniem vecumā no 0 līdz 3 gadiem: Pirmā saskarsme ar gleznošanu.

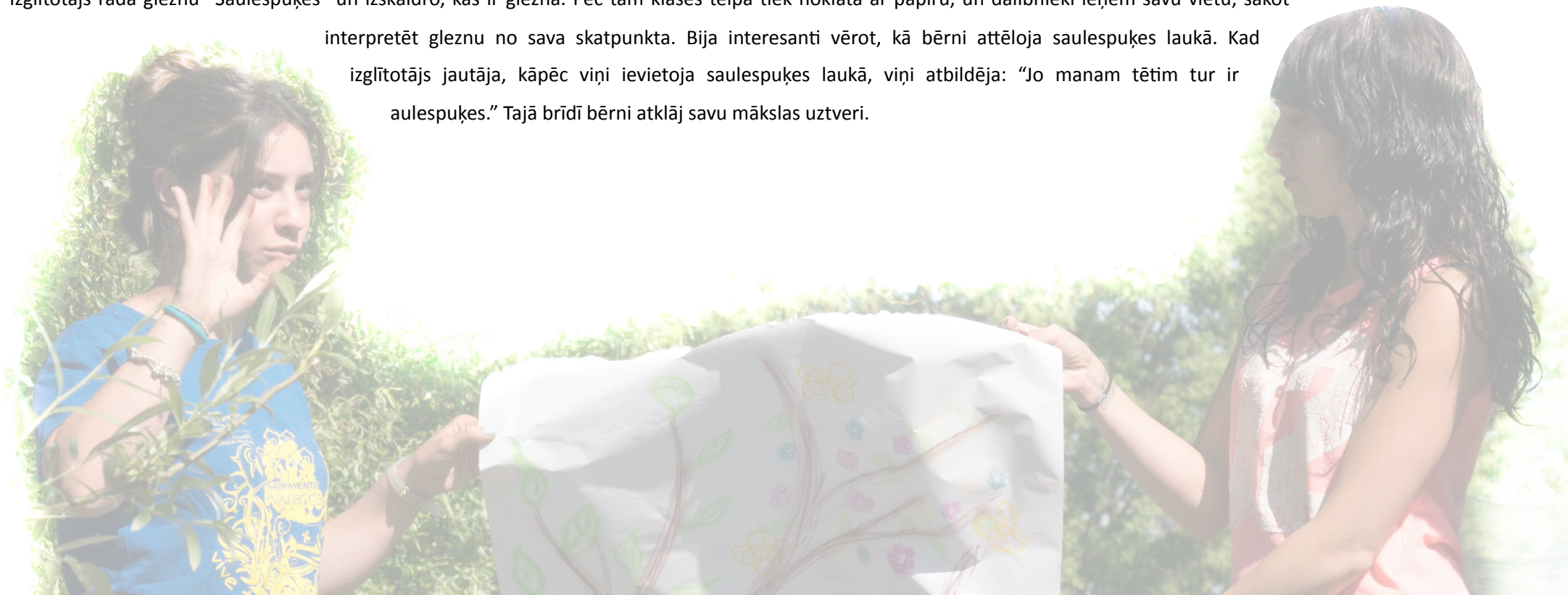
Izglītotājs piedāvā vairākus trauciņus ar dažādām krāsām un papīru, kas novietots uz grīdas. Bērni sākt atklāt un eksperimentēt ar jaunām sajūtām, piemēram, pirmo reizi pieskarties gleznojumiem, novērot savas krāsainās rokas, apgleznot savu kāju vai krāsot uz papīra.

Bērniem vecumā no 1 līdz 2 gadiem: Šokolādes darbnīca.

Bērniem tiek piedāvāti daži trauki ar šķidrumu un aukstu šokolādi. Viņu pirmā reakcija ir to pagaršot, tad krāsot uz sava ķermeņa, uz drauga ķermeņa, uz izglītotāja ķermeņa, likt traukus kā cepures. Bērni ir priecīgi par to, ko dara, un attīsta savu radošumu, izmantojot šokolādi kā kādu citu materiālu, ne tikai kā ēdienu.

Bērniem vecumā no 2 līdz 3 gadiem: Mākslas darbnīca.

Izglītotājs rāda gleznu “Saulespuķes” un izskaidro, kas ir gleznā. Pēc tam klases telpa tiek noklāta ar papīru, un dalībnieki ieņem savu vietu, sākot interpretēt gleznu no sava skatpunkta. Bija interesanti vērot, kā bērni attēloja saulespuķes laukā. Kad izglītotājs jautāja, kāpēc viņi ievietoja saulespuķes laukā, viņi atbildēja: “Jo manam tētim tur ir aulespuķes.” Tajā brīdī bērni atklāj savu mākslas uztveri.

PIELIKUMS II – LABĀ PRAKSE

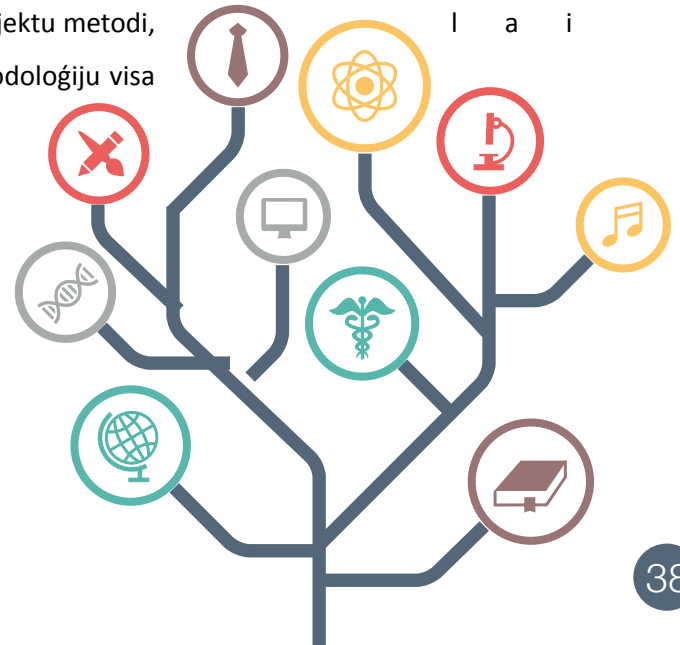
SPĀNIJA

Maristas Segovia skola – Kultūras nedēļa "Atverot grāmatas".

Šī Spānijas skola katru gadu organizē Kultūras nedēļu. Pagājušajā gadā viņi par galveno tematu izvēlējās "Atverot grāmatas". Pamatskolas klasēs viņi veidoja komiksus, dekorēja klases telpu durvis ar dažādu komiksu sloksnēm, piemēram, lielais mežs vai Mafalda, to visu paveica skolēni. Vidusskolā katra klase izvēlējās literāru darbu. Viņi to analizēja un veidoja darbnīcu saistībā ar grāmatu. Viņi arī dekorēja klases durvis ar elementiem no katras grāmatas.

Dekorācijām ir būtiska loma, tādēļ tika izmantotas lielas grāmatas, lai dekorētu katras klases durvis. Skolas koridori tika nosaukti tradicionālo pasaku tēlu vārdos. Liela strūklaka tika piekārta pie zāles griestiem, kā arī atsevišķi autoru citāti tika ierakstīti skolas logos. Visa skola kļuva par pasaku zemi.

Skolēniem tas ir ļoti eksperimentāls darbs. Skolā tiek strādāts, izmantojot projektu metodi, lai sagatavotu aktivitātes šai Kultūras nedēļai, un tiek plānots paplašināt šo metodoloģiju visa pārējā skolas gada ietvaros.

PirmaisSkats uz mācīšanos

Ayuntamiento de Maracena

PROMESAS
Promotora de Metodologías Educativas para una Sociedad Alternativa y Sostenible

Youth Exchange Service

LOOKING AT LEARNING
CREATIVE LEARNING ENVIRONMENTS

WWW.LOOKINGATLEARNING.EU

HUMANA PEOPLE TO PEOPLE

Erasmus+

Merakel

Gulbenes novads
SKATIES PLAŠĀK